

Forfatter: Worm, Jacob

Titel: . - [1968]

Citation: Worm, Jacob: ". - [1968]", i Worm, Jacob: . - [1968], udg. af ERIK SØNDERHOLM , [1968]-1994, s. 168. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-worm01val-shoot-idm140677733277632.pdf> (tilgået 20. april 2024)

Anvendt udgave: . - [1968]

OM CHRISTIAN V

HOROLOGIUM REGIUM

ELLER

Retferdige og Gudfrygtige *Kongers Seyerverck*, daglig at Hafve Hos dem, icke i Lommen, men i Hiertett, afdeelt udi XII timer og XLVIII quarteer, efter Retferdigheds Soels gudelig *Influentz* oprettet først og for dum paa Hebraisk af Rabbi *Jehuda Hakadosk*, siden verteret paa Spansk, deraf paa Irlandsk, dernest paa Engelsk, omsider paa Tydsk af *Opitio* og *Ristio*, endelig stillet og stifted effter den *Gothiske Sphæram, Zonam, Clima, Paralelum, Polum, Meridianum, (non juxta Æquatorem, quia omnia sunt iniqua), Tropicum Horarium, Zodiacum et Horizontem pro Regibus et Principibus Europæis*. [Noget forbedret af *Schuppis Regenten Spiegel*] Aff *Eusebio Theophylacti Anactiphilino Schuppio Nova Zembla oriundo. Rectè Michæas Cap: 3. v. 1.2.3.4.*

Seyerwerket stilles:

Dryp [Himmel] Salfve-Flod ned i min Pen og Hierne!
Rind op Retferdig *Soell*, og *Jacobs Liusse Stierne!*
Ledske tunge, [Hierte], Siæll med Viisdoms Kilde-Veld
[Still] *Seyerwerkets Gang*, at det kand haffve held!
Min *Jesus Wiiser* er, Hands *Ord* min Siæle-Lygte,
For Verdens mulm og mørck Jeg derfor' ey [tør] frygte;
Min *Jesus Centrum* er, *Guds* Hierte sendte *Pol*,
Mitt *Hierne Seyerverck* Jeg stiller ved den Sooll,
Med *Aandens Segelsteen* bestryg min Digte-Tunge,
Kom, *Engle-Cantor*, kom, og lær mig vell at siunge!
Lad *Klogheds Perspectiv* saa for mitt øye staae,
Att Jeg om *Kronet Mend* retmessig tale maae!
Langt er det fra mig at bespotte *Majesteter*,
De *Jorde-Guder* med *Canoner* og *Mousqueter*
Mod døden uforfærd' handtheffver Rigets Gaffn,
De [skaffe] leid' og Fred i Stad, i Bye, i Haffn.
171 Holdt, *Gud*, da om min Pen, holdt med mig haand i hancke,
Sett *Grendtze-Pæll* og maall, tilsted mig ey at vancke
Hen offver *Retstens Snoor*, paa *Konge-Seyerverck*
Fest Sielv Ditt Aasiun, og ditt eget øyemerck.
Hielp, hielp, [Treenig Gud], 3 Ting har Jeg i sinde,
De *Himmel-Salved' Mend* om *trende* Ting at minde:
Dett anstaar *Scepter-Mand* at styre saa sitt Land
Som en 1) *Guds-Kirke-Mand*, som 2) *Krigs*, [og] 3) *Raadstue-Mand*.

Veld op i Siæll og Sind *Guds Paradise-Kilde!*
O! at min *Jesus* saa for mig opblincke vilde,
Att *Jorde-Guders* Sind derved opliusses maae,
Din *Aands Jld-Stytte* klar for mig lad der for gaae!

***Custos et Cantor Regum
Angelicus buccinat:***

***Hora prima!
Deus adsit Regibus sua Gratia.***

Quadrans

I

Opskriffver, *Konger*, for paa Hiertets *Almanacke*,
Att I for *Kroner* har alleene *Gud* at tacke
Hand setter *Konger* op paa *Krone-verdig Sted*,
Og, naar Hand lyster, Hand Dem atter flytter ned.

II

Guds-Frygt Jo vere skall *Bryst-Elephante-Smycke*,
Thi under *Christi Kaars* J niuder lyst og lycke,
Ey ædler Skatt J hâr, end som *Guds* Kierlighed:
Væ! Den *Regenter-Mand!* som aff *Guds* Frygt er kied!

III

Guds Ord er Eders Skatt, Hans Lov Jêr Rente-Kammer,
Guds Kircke Paradiis, huor *Kongerne* annammer
172 Ald Velstand, Lycke, Frugt aff Liiffs og kundskabs Træ,
Det er et *Siæll-Castell*, der [har] i lye og læ.

IV

I *Evangelio* er plantet *Kongens* Haffve,
Hvor JESUS Fryd og Frugt for *Kongen* monn' tillaffve:
O! *Venner!* æder i *Guds Proviante*-Huus,
Aff *Aandens Naade*-Viin der dricker Jêr en Ruus!

Hora Secunda! ***Deus adsit Regibus sua Gratia.***

Quadrans

I

Guds Kircker, Skoler, og Gymnasier handtheffver,
Thi *Sathans* Mordermagt mod dennem stedsse streffver,
De er' *Guds* Abild Gaard, Hans Venge, Viindruemarck,
Thi pønsser *Sathans*-Hiord at pille aff dets Barck.

II

[Blant] *Ældste to gang tolv* nedlegger Eders *Kroner*,
Og stieger ned i Støv aff *Bliant*-prydet *Throner*
For *Jesu Naade-Stoel*, som [rætte] *Kirke-Mend*,
Og legger Eders haand hen under *Jesu* Lend.

III

Fuld Troskab sverger ham, att J Ham troe vill' vere
Omkring Hans Huus og Hoff, hvor priisses skall *Guds Ære*,
Sterck Skildtvagt holder J, at *Hofve-Diefvels Vold*
Udi *Guds Kircke* ey skall feste food og stold.

IV

J er' *Guds Kalds-Mend*, som forsiune skall *Hans Kircke*,
Med rette *Præster*, till *Guds Ære* at udvircke,
Guds egen [*Ordinantz*] dett *Kalds-Brev* stiile skall,
Att *Sathan* med *Recess* skall ey gaa her i vall.

173

Hora Tertia! ***Deus adsit Regibus sua Gratia.***

Quadrans

I

Bort! *Simon Magus*, med din *pung* og med din' *Penge!*
Her vancker icke Kald till dine *Lønnedrenge*,
Guds Kircker icke bør at gaa paa *Auction*
Og *Simoniter* har ey *Kongen* till *Patron*;

II

Ett *Biskopdomme* maae ey selges for *Talenter*,
De *Penge*, som mand sig for *Præste-Kald* indhenter,
Blod Penge kaldes, og en *uretferdig Lønn*,
En *Penge-Præst* er ey *Guds Mand*, mens *Sathans Søn*.

III

Vech! Vech! du *Pige*, som oplucker dør for *Peder!*
Du haffver *Systre fleer'*, Jeg veed vell, huad [du] heeder:
Jus Matronatus Jeg till *Kirken* negter dig,
En *Pige-Præst* kand ey *Gud* tiene rettelig.

IV

Huor est du kommen ind, og har ey *Præste-Klæder*,
Ulovlig kaldet Præst? Dig *Sathan* undertræder;
Thi du aff *Jesu* mund ditt *Kalds-Brefv* icke fick,
Dig *Sathan* kaldet har ved Verdens Vahl og Skick!

Hora Quarta! ***Deus adsit Regibus sua Gratia.***

Quadrans

I

Giv'r agt paa Haand og Seyll, *Guds* Signed *Majesteter*,
Att *Sathan* icke skall [indsnige] slig *Propheter*,
Udi *Guds* *Brude-Sahl*, og *Jesu* *Sacristi*,
De føder ey Hans Hiord, staaer ey mod Ulffven bi.

174

II

Thi setter Hoffvet Vagt for *Kircke-Gods* og *Gafver*,
Som mangan Salig Siæll *Guds* *Huus* foræret haffver,
Besmitter ey Jer Haand med *Kircke-Rann* og *Rofv*,
Guds egen [Giæstegaard] har sielv sit Gods behov.

III

Dett sømmer *Konger* ey at bryde *Kircke-Blocker*,
Naar *Sathans* *Guarnison* till *Kircke-bytte* locker;
Rør ey *Guds* *Capital*, røffv ey Hans *Alter-Skatt*,
Præbende-Tiufve hos *Gud* ilde er' omladt.

IV

Du *bandsatt Hamans Pack! Stigt-Røfver, Kircke-Ranner,*
Guds soren Fiende, du din vey till Helved' baner,
Aff ædders-døde-Gifft og aff Forbandelsser
Ditt Hierte er [besprengt], din Siæll inddrucket er!

Hora Quinta! ***Deus adsit Regibus sua Gratia.***

Quadrans

I

Huor mangt et *Provestie?* huor mangt et *Canickdømme?*
Huor mangt *Capitel* maae till *Ryttergods* henrømme?
Du *Diefvels Procureur, Professor i Urett!*
Du *Skalkheds Doctor!* har sviigagtig vundet dett!

II

Guds Klæder plyndrer du, og *Kiortell* Hans affdrager,
Om *den saa kastes Lod,* som *Strids-mend* dett behager,
Dett, som till *Alter-Bog* og *Bibel* fordum laae,
Till *Sadell, Degn, Pistol,* till *Rytter-Hest* maae gaae.

III

Guds Ord, dett *Englebrød,* aff *Svin* nu undertrædes,
Thi *Sathans Degge-Pack* der vemmes ved og kiedes,
De beeder *Hind* og *Hiort,* naar de skall bede *Gud,*
Guds ord, vor *Siælemad,* aff *Landet* feyes ud!

IV

Har, J, med *Gud* da giort ubillig Mage Skiffte?
Gaar till *Guds* Skriffte-Stoell, Jer Synd maae i der skriffte,
Huad som J røffvet har, det giffver *Gud* igien;
Giv'r heller dobbelt værd; Saa har i *Gud* till Ven.

Hora Sexta! ***Deus adsit Regibus sua gratia.***

Quadrans

I

Fra *Preke-Stoell* og fra *Guds* Alter Jeg mig vender
Till *Kongens* *Filsbeens* *Stoell*, huor *Rætt* og *Sandhed* Hænder
Fast sammenknytte skall, *Rættferdighed* der boer
Og kysser *Sandhed*, som i *Rættens* Haffve groer -

II

Still *Rættens* Seyerverck! Vri *Sandheds* Himmel-Viisser!
Alt effter *Biblens* *Pool*, at mand ey [ret] forliisser,
Recess og *Ordinantz* er vidimer't *Copie*
Aff *Guds* *Ords* Rettesnoer paa *Jesu* *Sandheds* Stie.

III

Riffv her dit øye ud, og hug aff dine Hænder,
Att de til Guld og Gods i *Dommen* sig ey vender;
Thi *Sticke-Penge* er en Anstøds Snublesteen,
Som demper *Lov* og *Rætt*, og gjør i *Sandhed* meen.

IV

Du Rættens *Præsident*, beklæd dog Sielv [dit] Sæde!
Dett er som *Diamant* i Ringe, Guld, og Kiede,
Som *Stierne-Gouverneur* paa Himmelstragde Teltt
Saa er og *Kongen* blandt *Sitt Raad* en [*Rettens*] *Heldt*.

176

Hora Septima! ***Deus adsit Regibus sua Gratia.***

Quadrans

I

En Hund Jo pleyer titt en andens ærind' æde,
Dett tilgaar ilde, naar mand ey er Sielv tilstede,
For Verden er bekiendt Huusfogdens [U-trohed],
Roboams Daarlighed gjør Folcket aff ham leed.

II

Dett klareste *Compas* er *Kongens* eget øye,
Sligt *Engle-Perspectiv* i Retten seer saa nøye,
Som *Urim*, *Thumim* er en *Konges Øye-Soell*,
[Dend] bøyer *Retten* ey paa *Sandheds* Domme Stoell.

III

Referendarier er *Kongens Øyen-Fackell*,
Ved deres *influentz* [sig] fryder Riig og Stackell,
Da blomstrer *Lov* og *Rætt*, naar *Kongen* sidder hos,
J *marmor Monument* udhugges skall Hans Roes.

IV

Tag Raad, *ô Konge-Søn*, udaff de Viisse Gamle,
Graa-blomster-Ziiret [Mænd] maa sielden fald' og famle,
Huad veed en Spille fugl, som nepp' bag ør' er tør,
Hans Raads kortvillighed ombugner som et Rør.

Hora Octava! ***Deus adsit Regibus sua Gratia.***

Quadrans

I

En Frandske *Complement* kand Riiget icke gaffne,
Sliig Hoffvet-Puder kand mand uden skade saffne,
Det er kun som *Confect*, som [Flag] paa Skudemast,
Som udaff Veyr og Vind bortdriffves kand med hast.

177

II

Ney! Mand, som er forsøgt, er altid god at gieste,
De gamle Kloge Mend Jeg holder for de beste,
Frem for en *Courtisan* seer de till Landets Tarffv,
De *Riiget*z Seener er, og som i beene marffv.

III

Lyd ey da *Jonadab*, giffv *Haman* ey ditt øre,
Paa *Doëg Præste-[bøddel]* en *Konge* ey maa høre,
Pidsk ey med *Scorpion*, *Ædsoren Arfvedeel*
See till du haver den ved holden magt og heell.

IV

En Hyrde bør dog ey sin Føde-Hiord at krenge,
Men vederquege den med gresgangs grønne enge,
Att Hiorden icke skall udøse tusind Suck,
Og *Gud* skall Hyrden fra sine egen Hiord udluck.

Hora Nona! ***Deus adsit Regibus sua Gratia.***

Quadrans

I

[Huur] dempis Kierlighed udi Ædbunden Hierte,
Naar [det blodsues af for] megen *Skatte-Smerte*.
Er dett en *Freds Tractat?* er det *Guds Ordinantz?*
For sligt Vor Hierte Jo maae liusse titt till bands!

II

Huur kand mand bede rett? naar mand aff Sorgen plages,
Naar Gods og Guld fra os ved *Exequerer* tages?
For *Kongen* og Hans *Huus Gud* da aff Landet faar
Ett luncket *Litanie*, et krafftløs *Fader Vor*.

III

Dog *Kongen Eyegod* slig grumhed icke volder,
Mens *Hofve-Diefvles* Treck og *ordre* det tilholder,
De spinde hemmelig oppaa et mytterie,
Att hidsse Landet till Forrædelig *partie*.

IV

Brug vell din *Scepter-Staffv*, *Du Himmel-skicked Hyrde*
Formindske Landssens *Trang*, formilde *Riigets Byrde!*
Tro heller *Samuel*, og *Sancte Hans Baptist*,
End *Achitophels Sind*, og *Hamans Rencke-List!*

178

Hora Decima! ***Deus adsit Regibus sua Gratia.***

Quadrans

I

[Reck] ned Ditt *Gylden Spiir* till suckende *Clienter*,
Som offerer *Supplicatz*, og Naade aff dig venter,
Læs, *Naadig Konge*, læs, læs Sielv huer *Bønne-Brev*,
Som huer nødtvungen Siæll med bleck og penn tilskrev.

II

Udi Guds Cancellie aff [*Christi*] *Secreterer*
Mand faar saa mildt et Svar, Hand bliid sig *resolverer*
Huer *Hielpe-Konge-Brev* forsegles med Hans *Blod*,
Foruden *Sølfv* og Slegt udøsses *Naadens Flod*.

III

I Verdens *Cancellie*, [*Collegii*] *Assessores*
Mod fattig *Supplicant* de stundum er' *Osores*,
Er Haanden ey aff *Sølfv*, og munden ey aff *Guld*,
Som Kongen drømte, da er Verden os ey huld.

IV

Huoraff opbygges da de *Gylden-spiired' Huuse?*
Medmegen *Phantaisie*, [huordan kand] de saa bruusse?
Kareter er *Chrystall*, og som et Spegell-Glass;
Huad? sligt lad'r *Kongen* till *per nefas et per fas*.

Hora Undecima! ***Deus adsit Regibus sua Gratia.***

Quadrans

I

De opbær *Skatt* og *Told*, mens *Kongen Pungen* eyer,
Thi *Kongens* Deel er mindst, den ringest ogsaa veyer,
Huordan kand ellers de fremføre saadan pragt,
Som kam nys op aff muld? Giv, *Konge*, her [paa] agt!

179

II

Guds Sorte Ordens Folck, *Liifv-Guarden*, som *Gud* følger,
(Dett, som huer *Pøbell* veed, min penn her icke dølger.)
En *Skieppe* lader till, Jeg meen [een] *Huer Student*
Penserer till slig *Pragt* med mangen fleer *Client*.

III

Vell burde *Geistlig Mand* at hielpe *Ordens Broder*,
Ney! [Frend' er] *Frende* verst! det er saa *Verdens Noder*.
Huo bonden plage vill, hand bruge bondemand,
Huo *Geistlig* hade vill, hand bruge *Geistlig Stand*.

IV

Ett Bøffel-Barn, *Bean*, opløffter de til Ære
For Guld og Svogerskab, thi de i Slegt monn' vere,
Men for sin Natte-Vagt, Studering, Reysse, Fliid
Mand nepp' ett *vicarie* kand faae i denne tid.

Hora Duodecima! ***Deus adsit Regibus sua Gratia.***

Quadrans

I

Nu blæs Jeg en *Clarin* for *Konger* og for *Fyrster*
Som udaff tapper mod *Victorie* efftertørster,
Hærpauckerne Jeg slaaer, Jeg [æsker] ud till Hest
Cavallerie fort fort, *Infanterie* dernest

II

Her du'r ey *Hare-Jagt*, ey *Hane-Feeders* Orden,
Ey *Dame-dricke-Skaall*, ey *Fyrvercks* Selvgiort Torden,
Kryb *Venus* nu i skiull, vech med ditt *Leffel-Verck*,
Feldtherren *Mars* Hand er *Krigs-Commissari* sterck.

180

III

O *Konge!* *Løve-Heldt!* følg med i *Kriig* og *Feyde*,
Att faae *Victorie* med gylden fred og *Leyde*,
Bring Land og [Riig'] igien med *Seyer[-]Sverd*, og *Skiold*,
Ditt *Krigs Folck* rundelig opbærer derfor *Sold*.

IV

Troe ey paa *Hare-[Mænd]*, som giøres eller fødes,
Ved deres *Hare-mod* huor mangt et Land forødes?
Paa unødvendig Brug, anvend ey *Riigens Guld*,
Mens till en *Seyer-Kriig sanck Rente-Kammer* fuld.

Conclusio. Seyerverket settes till Huile.

Nu slog min Klocke XII og minder mig till Huile,
Legg dig, Min Digtepen, du maatt ey lenger stille,
Forvar mitt Skriffver-Tøy, sett bort min *Riime-Benck*,
Tack have, Du min *Gud*, for Aandens villig Skienck!
Jeg glemmer ey *Abrek* for *Eder, Jordens Guder*,
Jeg bøyer mine Knæ' med *Ære*, som *Gud* biuder,
Fortørnes ey herpaa mitt ydmyg [time]-Skrift,
Som Jeg befattet har [om] Verdens daad og drifft.
Huad Jeg her skialdret har, kand Jeg for *Gud* forsvare,
Og for Hans *Domstoell* staae derved foruden fare,
Guds Majesteter Jeg bespotted haver ey,
Thi dett er Dieffvlens Verck, og *Sathans* alfar vey.
Jeg nogen *Salved Mand* her icke har paaskieldet,
Men min *Poete-Aand* ydmygelig har feldet
Sin ringe meening om de *bløde Klæders Flock*,
Som fast i huer et Hoff er overflødig nock.
181 Jeg mangel *Skialder* seer med Hycklepen *Florere*,
Med *Verse-Kram* og Knas de høytt tør adspirere,
Mens huor till tiener slig *Tellerken Slickerie*?
Det er kun Spindelveffv og opblæst *phantaisie*!
Thi *Rætt* og *Sandhed* de nedtreder under fødder,
Med *Laster* tier de, som dem for øyne møder
Og smigrer hycklevis, som *Achabs Præste-[Sect]*,
Slig [*Snylte*]-*Riimer'* er' aff samme *Ædt* og Slegt.
En Hoffmand kand med nød en fange bag ud slippe,
De Jo med *Wirach-Vers* at ryge strax monn' strippe,
De yder *Skatte-vers*, og *Riim-Consumption*,
Og venter *Floyl's Bonnet* till en *Discretion*.
Men Jeg gjør mine Suck, og skiencker Bønners skaale,
Saa lenge som mit Sind og svage Siæll kand tale,
Hielp *Gud* huer *Konge* bliid, bevar huer *Potentat*,
Som dine *Sønner*, og som Himlens dyre Skatt.
Stadt *Cherubim*, stadt Vagt med Sverdets blincke-Lue,
Følg *Kongen* stedsse med, lad ey ulycken true,
Du, *Himmel Hofved-Vagt*, gack rundt om *Kongens Slot*,
Gud mætte *Kongens* Siæll med Himlens ævig gott!
Guds Fyrste, JESU, skiull *Vor Konge* med din *Fahne*,
Sett *Kongens* Veye-Skaall oppaa Ditt *Ordes Bahne*,
Lad *Kongens Seyerverck* till 100 Aar opnaae,
Og lad Ham endelig en *Æres Krone* faae.

IDOLA JEROBOAMI IN DAN ET BETHEL

Graphicè delineata ex 1 Reg: XII.

Hoc est

DISPUTATIO THEOLOGICA INAUGURALIS

In Illustri Suecorum Academia Upsalieasi inter

streptus Armorum et bellicos Tumultus habita Anno 1676.

In qua exhibetur:

Vera et viva Idea Regni Jeroboami corruptissimi. Forma Regiminis Politici perditissimi. Facies Ecclesiæ luctosissima. Effigies Reipublica concussæ, et ex imis propé Fundamentis disjectæ. Species OEconomix turbatissimæ; Statusque Subditorum afflictorum laceratissimus. Imago denique universi Regni ad interitum atque eversionem properantis calamitosissima.

Ad Informationem Regum et Magnatum per illecebras adulatorum ab avito et veré Regio imperandi modo seductorum.

Ad Restaurationem Regnorum per insana fraudulorum, et perfida malesuadonum consilia feré pessundatorum.

Ad Conservationem Ministrorum Ecclesiasticorum sub oneris bellici gravitate gementium, et tantum non ob Pontificum immanem exactionem extrema suspiria ducentium.

Ad Salutem denique Reipublicæ et OEconomix ob exactorum et vexatorum inhumanam exsecutionem conculcatæ.

Per Themata quædam Theologica è Sacro Codice eruta, præcipuè verò ex Libris Thalmudicis, Rabinicis, et Cabalisticis excerpta, et Faustò Coeli Auspicio cum Consensu et Suffragio Amplissimæ et Venerandæ Facultatis Theologicæ

183

JEROBOAMS AFGUDSBILLEDER I DAN OG BETHEL

eksemplarisk aftegnet efter 1. kongernes bog XII,
d.v.s.

EN TEOLOGISK INDVIELSESDISPUTATS

på svenskernes berømte universitet i Uppsala

afholdt under våbenbrag og krigsuro i året 1676,

under hvilken fremvises:

En sand og levende ide om den såre korrupte Jeroboams rige, formen for den mest fortabte politikers styre, kirkens overordentlig sørgelige udseende, et billede af staten, der er rystet og næsten nedstyrtet fra de sidste grundpiller, et eksempel på højst forstyrret økonomi og de plagede undersåtters meget sønderlemmede tilstand, kort sagt et meget sørgeligt billede på et helt rige, der iler mod undergang og tilintetgørelse.

Til underretning for konger og stormænd, der er ført på afveje fra den fordums og sandt kongelige måde at herske på gennem smigreres lokkerier.

Til genoprejsning af rigerne, der næsten er ødelagt af bedragernes vanvittige og slette rådgiveres onde

råd.

Til bevarelse af de gejstlige tjenere, der stønner under krigsbyrdens vægt, og ikke blot drager de sidste suk på grund af bispernes umådelige krav.

Kort sagt til frelse for staten og økonomien, der er trådt under fode på grund af opkrævernes og plageåndernes umenneskelige forvaltning.

Gennem nogle teologiske emner, der er fremdraget fra den hellige skrift, men især uddraget af de talmudiske, jødiske og kabbalistiske bøger og fremført under himmelens heldbringende varsel med samtykke og støtte af det såre udmærkede og ærværdige teologiske fakultet til drøftelse og 184 ad ventilandum et discutiendum proposita, sub Præsidio Viri plurimum Reverendissimi Clarississimi et Excellentissimi

DOMINI CHRISTIANI PAKKEN,
sacrosanctæ Theologiæ Doctoris et in Illustri Academia
Upsaliensi Professoris ac p.t. Facultatis Theologicæ
Pro-Decani.
Quam
Pro consequenda in Theologia Licentia tuebuntur ac
defendent sequentes Viri Clarissimi et Præcellentes.

Casparus Hammerus Uplandus,
Illustrissimæ Possiorum Aulæ à Sacris.

David [Krokus] Smolandus,
in Patrio Gymnasio Theologiæ Lector.

Georgius [Schreil],
Lector Gymnasii Scarensis.

Andreas L. Helmand Smolandus,
Theologiæ Lector in Gymnasio Gotthenburgensi.

Gilius Gili [Ehrenberg],
Concionator Aulicus Illustrissimi Domini Gustavi Bonde.

Richardus Giedde,
Rector Scholæ Viburgi Finlandorum.

Johannes Bernhardi Ølrech,
Rector scholæ Abo Findlandiæ.

Arnoldus Hofgardus Dalecarlius
Conrector [Scarensis].
185

diskussion under forsæde af den højst ærværdige, berømmelige og udmærkede mand

HR. CHRISTIAN PAKKEN,
doktor i den højhellige teologi og professor ved det
berømte Uppsalauniversitet og for tiden prodekan
i det teologiske fakultet.

Den skal følgende såre berømte og udmærkede mænd værne
og forsvare for at opnå licens i teologien:

Kaspar Hammer fra Uppland,
fra helligdommen i Posse'ernes såre berømmelige slot.

David Krok, smålænding,
lektor i teologi ved det fædrene gymnasium.

Georg Schreil,
lektor ved Skara gymnasium.

Andreas L. Helmand, smålænding,
lektor i teologi ved Göteborg gymnasium.

Worm, Jacob, . - [1968], [1968]-1994

Gilius Giliusson Ehrenberg,
slotspræst hos den såre berømmelige hr. Gustav Bonde.

Rikard Gjedde,
rektor for skolen i Viborg i Finland.

Johan Bernhardsson Ølreich,
rektor for skolen i Åbo i Finland.

Arnold Hofgård fra Dalarne,
konrektor i Skara.
186

Gilius Acht-Schilling Gestricius,
Rector Scholæ Mariæ Stadensis.

Olaus Piill Vestgothus.

In Auditorio Superiori Horis ante et postmeridianis
ad Diem VIII Junii, Anni 1676.

UPSALIÆ.

Typis [Viti] Erii Smolandi.

Thesis I.

Umbratili penicillô delineaturi detestanda JEROBOAMI Regis Israelitici Idola, Lectorem benevolum remittimus ad ipsam Historiam 1. Reg: XII, quam si studiosa animi intentione quis perlegerit, animo inculcarit, pensiculate meditatus fuerit deprehendet in ea Graphicam totius Orbis faciem, quæ animo Rationem Status scire discupienti luculentam exhibebit Informationem.

Thesis II.

Plurima autem commemorantur de Rege Jeroboamo, cujus Historia recensetur à versu 25 ad finem Capitis, quorum hæc sunt præcipua:

1. Quod duas condiderit Civitates, valido munimine armatas, irruptionem si facerent hostes, se suosque defenderet, de Domo autem DEI cultuque divino altum est silentium; Unde patet Jeroboamum plus confidentiæ posuisse in Castellis suis munitis, quam in DEO et DEI Verbo sibi per Prophetam Ahiam exposito, fore nimirum, ut decem Tribuum Rex crearetur Cap. XI v. 31. 35.

2. Quod pravas de Regno suo nuper acquisito per illicita media firmando ac fulciendo, mente voverit cogitationes v: 26., panico et vano terrore percitus, ne defectionem à se

187

Gilius Achtschilling fra Gästrikland,
rektor for skolen i Mariestad.

Oluf Piil fra Västergötland.

I det øverste auditorium i timerne før og efter middag den 8. juni år 1676

UPPSALA.

Med smålændingen Vitus Erikssons typer.

Thesis I.

Idet vi med studereværelsets pen vil aftegne den israelitiske konge Jeroboams afskyvækkende afguder, henviser vi den velvillige læser til selve historien i 1. Kongernes Bog XII; hvis nogen gennemlæser den med ivrigt anspændt sjæl, indprenter den i sit sind, overtænker den med overlæg, vil han i den fastholde et billede af hele jordens udseende, som vil yde fortræffelig oplysning for det sind, der ønsker at kende statens opbygning.

Thesis II.

Men der tales mest om kong Jeroboam, hvis historie gennemgås fra vers 25 til kapitlets slutning, og disses hovedpunkter er følgende:

1. At han har grundlagt to stæder, befæstet med en kraftig forskansning. Hvis fjenderne ville gøre anfald, ville han forsvare sig og sine; men der er dyb stilhed om Guds hus og gudstjenesten. Deraf fremgår, at Jeroboam havde haft mere tiltro til sine befæstede skanser end til Gud og det Guds ord, der var forkyndt ham gennem profeten Ahia, at det ville være sikkert, at kongen skulle vælge ti stammer, kap. XI, v. 31.35.

2. At han, v. 26, har overvejet nedrige tanker om at befæste og styrke sit for nylig ved ulovlige midler erhvervede rige, ophidset af panisk og tom rædsel for, at israeliterne skulle pønse på frafald fra ham, og denne frygt for frafald var meget tom, da det jo står fast, at 188 molirentur Jsraelitæ, *cujus defectionis metus fuit vanissimus, cum constet DEUM et Regna conferre et stabilire; tandem etiam ob antecedentia peccata auferre.*

3. *Quod mutatà in horrendam Idolatriam verâ DEI Religione, Senatoribus ac Incolis Regni suasor fuerit apertissimæ Impietatis.* v: 27. 28.

4. *Qvod duo fecerit et conflarit Idola, atque horum unum in Dan, alterum in Bethel erigendum curaverit* v: 29.

5. *Quod Festa DEO displicentia seu ἐντάλματα ἀνθρώπων instituerit; Sacerdotes illegitimos, neglectô justô vocandi jure, ordinaverit; cultum Sacrificiorum, à quo totâ mente DEUS abhorruit, celebrarit.*

Thesis III.

Ex hisce duabus vocibus Dan et Bethel amplissimum se pandit latifundium differendi de Statu Regnorum tum Politico, tum Ecclesiastico. Dan enim significat Domum iudicii, et indigitatur sensu Mystico seu Cabalistico Aula Justitiæ et Magnatum, in qua plerumque adoratur Idolum Avaritiæ Superbiæ, doli mali, ambitionis, et Adulationis.

Bethel sensu Thalmudico seu Rabinico notat Domum DEI et insinuat Ecclesia, quæ multis Hæresibus, Sacrilegiis, Injuriis gravata, et vel vano, vel tepido Religionis exercitio onusta ingemiscit.

Thesis IV.

Positis jam Fundamentis curtæ et angustæ hujus Disputationis, consideranda veniunt Idola Jeroboami, eaque vel Politica in Dan *dolgœO* Domo iudicii Regis et Justitiæ; vel Ecclesiastica in Bethel *dolgœO* in Ecclesiastico ac Domo DEI.

189

Gud både overdrager og styrker riger; endelig også fratager dem på grund af forudgående synder.

3. At han, efter at Guds sande religion var ændret til afskyelig afgudsdyrkelse, har været talsmand for den mest åbenbare ugudelighed over for rigets ældste og indbyggere, v. 27. 28.

4. At han har forfærdiget og støbt to afgudsbilleder og har sørget for at rejse det ene i Dan, det andet i Bethel, v. 29.

5. At han har givet fester, der mishager Gud, eller befalinger til menneskene, at han har indsat ulovlige præster under tilsidesættelse af den rette kaldsret, at han har holdt offertjeneste, fra hvilken Gud gyste tilbage af hele sit sind.

Thesis III.

Fra disse to stammer, Dan og Bethel, udbreder sig et såre vidtstrakt jordegods, som må adskilles med hensyn til såvel rigernes politiske som gejstlige tilstand. Thi Dan betyder nemlig »Domstolens Hus«, og med mystisk eller kabbalistisk betydning anråbes retfærdighedens og stormændenes slot, i hvilket for det meste tilbedes afgudsbilledet for havesyge og overmod, ond list, ærgerrighed og smiger.

Bethel betegner efter talmudisk eller jødisk betydning »Guds Hus«, og den kirke fornærmes, som stønner tynget af mange kætterier, vanhelligelser, uretfærdigheder og bebyrdet med tom eller lunken religionsudøvelse.

Thesis IV.

Idet nu grundstenene for denne korte og sammentrængte disputats er lagt, kommer de af Jeroboams afguder, som bør tages i betragtning, og det er enten de politiske i Dan, *dolgœO* kongens og retfærdighedens domhus, eller de gejstlige i Bethel, *dolgœO* i det kirkelige og Guds hus.

190

Thesis V.

Deprehendimus autem nullum in universo Regno Jeroboami Ordinem aut Statum ab hac Idolatria immunem esse ac liberum, sed ut in Regno Babylonico omnes, maximi, medioximi, minimi Statuam Regis auream adorarunt Dan: 3; ita ad unum omnes in Regno Israëlitico Idola Jeroboami cultu divinô honorarunt.

Thesis VI.

Recensebimus itaque Idola:

1. In Statu Politico seu Dan collocata, quorum ingens est Numerus ut Comites, Barones, Nobiles, Præfecti Juris Summi, Consiliiarii, Librorum Magistri, Recuperatores, seu Commissarii, Archigrammatêis, Imperatores Bellici, Capitanei, Magistri equitum, Tribuni militum, et alii, quôcunque demum nomine, gaudeant.

2. In Statu Ecclesiastico enumerabimus Idola Pontificum seu Episcoporum, Rabbiorum seu Professorum, et denique Lectorum.

Thesis VII.

Idola Jeroboami sunt vel Ecclesiastico-Politica, vel Politico-Ecclesiastica. Politica autem sunt vel Civilia, vel Bellica, vel OEconomica, quorum alia in Pace, alia in Bello, alia negativè, alia positivè coluntur.

Thesis VIII.

Ut autem incipiamus ab Idolis Jeroboami Ecclesiastico-Politicis, venerantur Reges hæc Idola:

Quando Civibus Ecclesiæ, quibus sacrum Jus vocandi jure competit, per vim et tyrannidem, contra Verbum DEI, et receptum Ecclesiæ morem eripiunt, additâ hac

191

Thesis V.

Men vi bemærker, at ingen rang eller stand i hele Jeroboams rige er fri og fritaget for denne afgudsdyrkelse, men alle - de største, middelstørste, mindste - tilbeder som i det babyloniske rige den gyldne statue af kongen, Daniels Bog III, således hædrer alle som én i det israelitiske rige Jeroboams afgudsbilleder med gudsdyrkelse.

Thesis VI.

Vi vil derfor opregne afgudsbillederne:

1. Dem, der er opstillet i den politiske stand eller Dan, hvoraf der er et umådeligt antal, såsom grever, baroner, adelige, højesteretsdommere, råder, bibliotekarer, dommere eller kommissærer, ærkeskrivere, krigsøverster, høvedsmænd, rytteroberster, officerer og andre, hvilket navn de end må fryde sig over.

2. I den gejstlige stand vil vi opregne superintendenternes eller bispernes, rabbinernes eller professorernes og endelig lektorernes afgudsbilleder.

Thesis VII.

Jeroboams afgudsbilleder er enten kirkeligt-politiske eller politiskkirkelige. Men de politiske er enten borgerlige eller krigeriske eller økonomiske, hvoraf nogle dyrkes i fred, andre i krig, nogle negativt, andre positivt.

Thesis VIII.

Men for at begynde med Jeroboams kirkeligt-politiske afgudsbilleder, tilbeder kongerne følgende afgudsbilleder:

1. Når de med vold og tyranni mod Guds ord og kirkens anerkendte skik berøver kirkens borgere deres ret, hvem den hellige kaldsret ifølge retten tilkommer, med tilføjelse af denne skaldede undskyldning, 192 calva excusatione, quod Subjecti Jus suum in Reges sponte, transtulerint, cum tamen illud ipsum Ecclesiæ Jus per violentiam intolerandam ad se rapuerint Reges / partim, ut Ministrorum Regionum marsupia aurô implerentur, partim ut Scorta Magnatum, Sacri Ministerii Candidatis pro legitimis Conjugibus obtruderentur.

2. Cum indocti, rudes atque inepti quidam Scioli, per blanditias atque assentationes benevolentiam Magnatum colligentes ad Munera Episcopatum lautiora, ad Professiones Academicas, aliasque Functiones Sacras sine prævio Examine et δοκιμασία extolluntur, dignioribus atque doctioribus per injuriam abjectis, spretis, et neglectis; Hinc illa Salomonis querela Eccles: X v: 5.6.7. Cui quæso, ignota sunt palliata assentationis Popysmata Jasonis, qui ut Pontificatum obtineret, certam numerorum copiam Regi obtulit. 2. Maccab. 4.v: 7.

3. Cum Prædia Ecclesiastica à multis retrò seculis, usibus sacris destinata, per Sacrilegium Ecclesiasticis diripiuntur, et in profanum ac secularem usum convertuntur.

4. Cum Verbum DEI et Admonitiones Sacræ, obstructis animis, auribus oscitanter audiuntur, secretis Animi Idolis *dolgoeO* Dignitati, Eminentia, Fastui, Arrogantia, aliisque Animi qualitibus patibilibus plus litatur, quam DEO. Et, si quando nævi ipsorum Magnatum paulò serius reprehenduntur, tantum abest, à vitiis desistant, ut momenti potius Pastori clandestinas struant insidias, quem quia palam trucidare verentur, more Tyrannorum Joasi et Amasiæ 2 Par: XXIV. v: 21 et Cap. XXV. v: 16. functione tamen Pastoralis dejicere atque deturbare omnibus viribus tentant. Patet hoc luculenter ex damnosis istis (et si dixissem injustis, non multum à vero ablusissem) Juris Supremi sententiis, quarum severitate et rigore haud pauci Ordinis Sacri homines, veri rectique amantes, ab honore et dignitate Ecclesiastica penitus sunt deturbati, Parasitis et 193 at undersåtterne af egen drift har overført deres ret til kongerne, da kongerne dog har tilrevet sig selve kirkens ret med utålelig vold dels for at fylde de kongelige ministres punge med guld, dels for at stormændenes skøger kunne pånødes det hellige embedes kandidater som lovformelige ægtefæller.

2. Når nogle ulærde, udannede og tåbelige halvstuderede røvere, der ved smiger og smigreri høster

stormændenes velvilje, ophøjes til bispedømmernes fornemme embeder, til universitetets lærestole og andre hellige funktioner uden forudgående eksamen og prøvelse, idet de mere værdige og lærde med urette forkastes, foragtes og forsømmes - deraf Salomons klager i Prædikerens Bog X, vers 5. 6. 7. Han - nu beder jeg dig - kender ikke den Jasons pallieklædte tungesmækkende smiger, som for at opnå bispeembede tilbød kongen en bestemt kopi af listerne. 2. Makkabæerbog IV, vers 7.

3. Når kirkens gods, der for mange sekler tilbage er henlagt til helligt brug, frarives de gejstlige ved kirkeran, og det anvendes til ukirkelig og verdslig brug.

4. Når Guds ord og de hellige påmindelser ligegyldigt høres med forstokkede sind og lukkede øren, når der ofres mere til sjælens hemmelige afgudsbilleder, d.v.s. værdighed, fortræffelighed, stolthed, hovmod og andre af sjælens følsomme egenskaber, end til Gud. Og hvis pletterne på disse stormænd lidt senere dadles, er det så langt fra, at de afstår fra lasterne, men at de snarere opbygger hemmelige baghold mod den øjeblikkelige præst, som de, fordi de viger tilbage for åbenlyst at myrde ham, efter tyrannerne Joas' og Amasias skik, 2. Krønikernes Bog XXIV, vers 21 og XXV, vers 16, dog af alle kræfter forsøger at nedstyre og nedrive fra præstegerningen. Dette fremgår klart og åbenbart af disse skadelige højesteretsdomme (og hvis jeg havde sagt uretfærdige, ville jeg ikke have afvejet meget fra sandheden), ved hvis strenghed og hårdhed næppe få mænd fra den hellige stand, der elsker det sande og det rette, fuldstændigt er nedstyrtet fra kirkelig ære og værdighed, idet uretfærdige parasitter og snyltegæster hævder deres uretfærdige 194 Gnathonibus injustis causam suam injustam vel donô, vel dolô, tanquam specioso quôdam fuco obductam pro justa obtinentibus.

Thesis IX.

Succedunt Idola Jeroboami Politica, quæ sunt vel Civilia. vel Bellica, vel OEconomica.

Illa respiciunt vel Domum Judiciæ, seu Summi Juris, vel domum Supplicationum, seu Grammatophylacium, vel Ærarium, aliasque publicas Regni Jeroboamitici Sedes, ut Regni bona, Sylvas, Arces, Prædia, Reditus.

Ista concernunt Apparatum Bellicum, Exercitum, Disciplinam militarem, conflictum Acierum, Stipendium militum et alia.

Hæc attingunt Curiam Jeroboami, seu Statum domesticum privatarum ædium.

Thesis X.

Coluntur autem Idola Civilia vel à Rege ipso, vel à Ministris Regiis. A Rege ipso, quando Rex Israël's alienis videt oculis, alienis audit auribus, alienorum labiorum Oraculis respondit, alienis manibus regit atque administrat Regnum. Hocine est prudens factum aut incertum, nativos Regni Procures natalium splendore, verâque Nobilitate claros, avitâ fortitudine celebres, atque Insignibus Nobilitatis Majorum illustres, tanquam περιψήματα et Fungos é Curia excludere, altô superciliô contemnere, negligere, spernere? electis in horum locum atque ad supremum honoris fastigium evectis Exoticis quibusdam nugigerulis, Venatoribus, Lippis, Calonibus, fricti ciceris et nucis emptoribus, Agyrtis, Circumforaneis, Blateronibus, nugarum Sicularum venditoribus, Adulatorum, Mimorum, Momorum, 195 sag, der er tilhyllet som retfærdig, enten ved gave eller list, så at sige ved et blændende skin.

Thesis IX.

Her følger Jeroboams politiske afgudsbilleder, som enten er borgerlige eller krigeriske eller økonomiske.

De vedrører enten domhuset eller højesterets hus eller kancelliet eller arkivet eller skatkammeret og det jeroboamitiske riges andre offentlige residenser som krongodset, skove, borge, jordegods, indtægter.

De angår krigsapparatet, hæren, den militære krigstugt, hærens kampevne, soldaternes sold og andet.

Dette vedrører Jeroboams hof eller privatkassens indre tilstand.

Thesis X.

Men de borgerlige afgudsbilleder dyrkes enten af kongen selv eller af kongens ministre. Af kongen selv, når Israels konge ser med fremmede øjne, hører med fremmede øren, svarer med fremmede læbers orakelsvar, styrer og forvalter riget med fremmede hænder. Er dette en klog eller usikker handling at udelukke rigets indfødte, de fornemste ved deres herkomststraleglans og berømte ved sand velbyrdighed, berømmelige ved deres forfædres tapperhed og navnkundige ved forfædrenes adelsmærker, fra hoffet som smuds og svampe, at ringeagte, forsømme og foragte dem i ophøjet hovmod, når man i disses sted og til den højeste æres top udvælger og ophøjer nogle fremmede vindbøjtler, lykkejægere, øjensvage, trosknægte, købere af ristet ært og nød, bedragere, omstrejfer, sladderhanke, sælgere af siciliske bagateller, fantastiske og fanatiske udskud og skygger af spytslikkere, komedianter, spottere og ruffere, ikke uden umådeligt 196 et *Lenonum quisquiliis, Umbris phantasticis et fanaticis, non sine ingenti Ecclesiae damno, Patriae luctu, Bonorum gemitu, et ipsius tandem Regis Israelis extrema pernitie et calamitate.*

Thesis XI.

Sunt vel alia Idola Stercorea, meram vanitatem ac futilitatem spirantia, nimirum: Imprudentia, Juris Patriae Ignorantia, Tædium jus dicendi, Indulgentia puniendi scelestos, nausea et Negligentia audiendi afflictorum Supplicationes, Obedientia nimia exoticis gnathonibus præstita.

Thesis XII.

Idolis hisce temporaneis alligatum est aliud horrendum, Tyrannidi proximè affine; Injuria dictum, cum Principes Palponum incitamentis decepti, formam antiqui Regiminis mutant, et convocatos Regni Ordines intra clausas portas morte, gladio, bonorum Confiscatione, cogunt, adigunt, et compellunt, ut Jure suo avito cedant, atque antiquis Nobilitatis privilegiis, immunitatibus, ac libertatibus abscedant et renuntient. Quibus rebus efficitur, ut Proceres Regni, demptâ sibi per violentiam Libertate vetustâ, Regi Israëlîs, interpositis etiam mille Juramentis, in posterum nec bene velint, nec candidè et sincerè cupiant.

Thesis XIII.

Colitur et aliud immane Injuriae Idolum, Immisericordia dictum (Plagerie) Esai: III v. 5, cum usufructuarii alicujus Prædii tot Tributa, Census, Vectigalia exigentibus Præfectis solverint, ut bonis omnibus exuti, et ad

miserandam fortunam adacti panem mendicando quærere cogantur, et quamvis Fundus sit devastatus, integra tamen Tributa et vectigalia Jeroboami pendere tenetur ipse Fundi Dominus sub poena executionis; Qua Tyrannide immanior 197 tab for kirken, sorg for fædrelandet, stønnen af de gode og omsider endelig ødelæggelse og undergang for selve Israels konge.

Thesis XI.

Der er også andre skidne afgudsbilleder, der ånder den rene tomhed og mådelighed, visselig: uklogskab, uvidenhed om fædrelandets ret, lede ved at øve ret, skånsomhed med at straffe forbrydere, kvalme og ligegyldighed ved at påhøre de ulykkeliges bønner, idet der er vist alt for megen lydighed mod fremmede snyltegæster.

Thesis XII.

Til disse timelige afgudsbilleder er knyttet noget andet rædsomt, særdeles nært beslægtet med tyranni, kaldet uret, når fyrsterne, bedraget af smigernes tilskyndelser, forandrer den gamle styreform og nøder, driver og tvinger rigets sammenkaldte stænder inden for lukkede porte med død, sværd, beslaglæggelse af gods til at afstå deres nedarvede ret og afstå og give afkald på adelens gamle privilegier, immuniteter og friheder. Herved bevirker man, at rigets stormænd, der gennem ham er blevet frataget gammel frihed med vold, hverken for eftertiden kan lide eller rent og oprigtigt ønsker godt for Israels konge, skønt der ligeledes er sat tusind eder i pant.

Thesis XIII.

Man dyrker også et andet umådeligt urettens afgudsbillede, kaldet ubarmhjertighed («plageri»), Esaja III, vers 5, når nyderne af et eller andet jordegods betaler så mange skatter, afgifter, ekstraskatter til de opkrævende statholdere, at de bliver berøvet alt gods og pånødet en ynkværdig skæbne og tvinges til at skaffe det daglige brød ved at tigge, og selv om jordegodset er lagt øde, skal selve grundstykkets herre dog betale alle skatter og ekstraskatter til Jeroboam under trussel om eksekutionsstraf. Man kan ikke udtænke andet mere umådeligt end dette 198 alia excogitari nequit. *Nimia enim hæc exactio et Pressura, qua Nobiles et Ignobiles, Divites, si qui sunt, et Pauperes, Pastores, et Sacrorum Munerum Antistites, omnes denique Incolæ Regni Israelitici sine discrimine vexantur, additâ ficta hac sive ratione, sive excusatione, quod omnium tütela et defensio agatur, omnem in animis Subditorum amorem in Regem Israëlís exstinguit, evertit, extirpat; cum enim metui malit, quam amari Rex Jeroboamus, injecto Subditorum labiis Souverainitatis capistro, ut ne contra Dominum Tyrannicum, neve contra illicitum ipsius imperandi, modum vel hiscere, vel mutire audeant. Hinc fit, ut, quia conscientiiis dominari nequit Rex, Subditi pro Rege ac Damo Regnatrice tepidas extremis fibrís labiorum inhærentes non ex intimis cordium recessibus promanantes fundant preces.*

Thesis XIV.

Vidimus jam (non adoravimus) sed profligavimus Eliæ Spiritu muniti, Idola Jeroboa-/mi civilia, quæ ab ipso Rege coluntur. Reliquum nunc est, ut perlustremur Idola Ministrorum Regiorum, Consiliariorum intimorum, Cancellariorum, Quæstorum Ærariorum, Publicæ pecuniæ Numeratorum, Summorum Commissariorum Imperatorum ac Ducum bellicorum, Secretariorum, Judicum Summorum Provincialium pariter ac Castellanos seu Birchiorum, Consulium, Senatorum, Publicanorum, Scribarum, Præfectorum, et quocunque tandem nomine insigniantur.

Thesis XV.

Communi quôdam vinculo omnia hæc Idola invicem sunt copulata, catenâ nimirum avaritiæ, doli mali, fraudulentæ, superbæ, ἀσχροκερδίας aliorum, vitiorum, quæ damnantur Exod: XVIII. v: 21 et Psalm LXXXII. v. 3. ubi Magistratus vocantur Dii, sed in detestanda jam degenerarunt 199 tyranni. Thi denne alt for store opkrævning eller udpresning, hvormed velbyrdige, rige - hvis sådanne findes - og fattige, præster og de hellige embeders foresatte, kort sagt alle indbyggere i det israelitiske rige uden forskel plages, med tilføjelse af enten denne opdigtede fornuftsgrund eller undskyldning, at det drejer sig om alles beskyttelse og værn, udsletter, tilintetgør, udrydder al kærlighed til Israels konge i undersåtternes sjæle; thi da kong Jeroboam hellere vil frygtes end elskes, idet souverænitetens grime bliver lagt over undersåtternes læber, at de ikke enten skal vove at mukke eller kny mod den tyranniske herre eller dennes ulovlige måde at herske på. Heraf kommer det, at undersåtterne, eftersom kongen ikke kan herske over samvittigheden, udgyder lunkne bønner, der bliver hængende ved læbernes yderste fibre, for kongen og kongehuset, og som ikke vælder frem fra hjerternes inderste lønkamre.

Thesis XIV.

Vi har nu set (ikke tilbedt), men nedstyrtet, bestyrket af Elias' ånd, Jeroboams borgerlige afgudsbilleder, som dyrkes af kongen selv. Der står nu tilbage, at vi nøje betragter de kongelige ministres, nærmeste rådgiveres, kancellisternes, skatmestrenes, rentemestrenes, højkommisærernes, feltherrenes og hærførernes, sekretærerne, højesterets- og herredsdommernes og i lige måde slotsfogedernes eller birkefogedernes, borgmestrenes, rådmændenes, toldernes, skrivernes, statholdernes afgudsbilleder, med hvilket navn de end benævnes.

Thesis XV.

Alle disse afgudsbilleder er indbyrdes forbundet med et vist fælles bånd, visselig ved have-syges, ond lists, svigagtigheds, overmøds, smudsig vindesyges, andre lasters lænke, som fordømmes i 2. Mosebog XVIII, vers 21 og Salme LXXXII, vers 3, hvor øvrighederne kaldes guder, men nu er udartet til afskyelige afgudsbilleder, hvorom Salme CXV, 20 Idola, de quibus Psalm: CXV. v: 5 Idolis hisce Majorum gentium succedunt et alia minorum gentium, videlicet: Ambitio pectore, ore, gestibus, vestibus declarata abominatio pietatis, tanquam Rationi Status adversæ; adulteria; et alienarum uxorum contrectationes; concubinitus; pellicatus; libidines vagæ; scortationes pro ludo et joco habitæ; monopolia; ut et alienarum hæreditatum indulta Diplomate fraudulenter impetrata; rapinæ; fraudes; imposturæ; judiciæ et testimonia falsa, et si quæ sint plura millies millena millia. Hinc fit, ut Jura vendantur, Ecclesiæ venum exponantur (renitente etiam Rege, imo frusta mortem minitante), munera civilia, bellica, sacra Auctioni et Hastæ publicæ subjiciantur. Venia datur corvis, vexat censura columbas. Aurô venalia jura, templa, Sacerdotes.

Thesis XVI.

Pergimus ad Idola Bellica, eaque numerò ferè carentia, ita ut iis duntaxat numerandis nos vix agnoscamus pares. Horresco referens nefandam Imperatorum bellicorum perfidiam, truculentam Ducum militarium, Chiliarcharum, Præfectorum Imposturam, quippe qui alieni Regis pecuniis, et aurò exotico corrupti, non sine perjurio et gravi conscientiaè damno exercitus integros hosti prodiderunt, Castella ac castra fidei ac tutelæ suæ commissa inimicis dederunt, Regionem vel nativi Regis, vel quam justis ille repetiit armis, flammis, incendiis, dereptionibus, ac cædibus longe truculentius, quam ipsi hostes devastarunt et solo æquarunt; opportunum tempus pugnandi neglexerunt, et negligenter defluere siverunt; hosti claustris angustiarum incluso elabendi rimam et occasionem aperuerunt: clandestina sed 201 vers 5. Efter disse afgudsbilleder hos de store folk følger også andre hos mindre folk, nemlig ærgerrighed i bryst, mund, klæder, erklæret afsky for fromhed, som modstander af statsfornuften, ægteskabsbrud og beføling af andres hustruer, medhustruforhold, konkubineforhold, løse forbindelser, skørlevned, der anses for leg og spøg, monopoler, såvel som bevillinger på andres arv, der bedragerisk er opnået ved dokument, røverier, svig, bedragerier, falske domme og vidnesbyrd, og der skal så sandt være flere tusinde gange tusinder tusindfold. Heraf kommer det, at rettigheder sælges, kirker stilles til salg (selv om også kongen gør modstand, ja snarere forgæves truer med døden), borgerlige, militære, kirkelige embeder underkastes offentlig auktion og bortsalg. Man giver ravnen tilgivelse, den plager duerne med censur. Rettigheder, kirker og præster er til fals for Gud.

Thesis XVI.

Vi går videre til krigens afgudsbilleder, og de savner næsten tal, således at vi næppe kan erkende os jævnbyrdige til blot at opregne dem. Jeg gyser, når jeg beretter om den afskyelige uredelighed hos krigens feltherrer, hærførernes, obersternes, statholdernes grove bedrageri, som jo - bestukket af en fremmed konges penge og fremmed guld - ikke uden mened og alvorlig samvittighedskval har forrådt hele hære til fjenden, overgivet fjenden de forskansninger og borge, der var overladt til deres troskab og beskyttelse; de har langt grummere end selve fjenderne hærget og jævnet den egn med jorden, som enten tilhører landets konge, eller som han har genvundet med retfærdige våben, med bål, ildspåsættelser, udplyndringer og drab; de har forsømt det gunstige tidspunkt for kamp og forsømmeligt tilladt det at glide bort; de har åbnet en revne og adgang for fjenden til at slippe bort, da de var indesluttet bag snævringerne spærringer. De har haft hemmelige, 202

nefaria literarum commercia ultrò citroque cum hoste habuerunt: Regiones occuparunt, non hostes, sed boves et opes abstulerunt: in stataria pugna seu conflictu militari agminum cornua ita confuderunt, ut sinistrum cornu cum sinistra fortuna et infelici Marte conflictari coactum sit: hosti insulam clam invadendi copiam fecerunt, Ducibus interim de Supremitate Domini rixantibus, donec superveniens aliquis Philippus non sine ingenti strage litem dirimeret, et cum sanguine deponeret. Consiliarii militares prava ac perversa suggesserunt Consilia, ut vel protraheretur militandi tempus, vel divideretur Exercitus, parte aliqua in medium hostium agmen immisâ et internecioni datâ, vel ut civitas plusquam munitissima infelici oppugnatione (ponte fractô) attentaretur, vel denique Emporium aliquod Christiani alicujus Regis justo commeatu ac refrumentaria non instrueretur. In quibus omnibus et ejus furfuris sexcentis aliis imprudentissimarum mentium consiliis frigidis ac ineptis, Sapientissimi (ut haberi volunt,) Deliberatores Bellici à mascula rusticorum plebe, bellum vel pertransennam illustrante, cum risu exploduntur, exsibilantur, et æternis diris devoentur. Obscurim præterea nemini est eadem Idola bellica ab insidiis Regi, totique Patriæ struendis non abstinuisse, quin potius universum flagitiorum genus in bello exercuisse, impunitate tamen à plus quam indulgentissimo Rege adhibitâ. Sed quosnam, quæso, fructûs sperabimus alios ex proditoribus hisce nefariis, impune, quicquid volunt, commitentibus, quam Pacem perniciosam, luctuosam, foedam, et foedatam, Patriam insuper laceratam, et in suis, si non cineribus, certè suspiriis anhelantem, vagientem, et in extremo agone constitutam, ut mirer, vel Justitiam ipsam de Coelo non demittere ignem in scelestos istos Prodiores, et perniciosos Patriæ insidiatores, qui tot malorum et infortuniorum fabri et Auctores existunt, vel Terram faucibus apertis flagitiosos 203

men skændige brevvekslinger frem og tilbage med fjenden. De har erobret egne, de har ikke bortført fjender, men okser og forråd; under stillestående kamp eller det militære sammenstød har de forvirret hærenes fløje, således at venstre fløj blev tvunget til at kæmpe med en ulykkelig skæbne og uheldig krigslykke. De har skaffet fjenden lejlighed til hemmeligt at trænge ud på øen, medens anførerne i mellemtiden stredes om overkommandoen, indtil en eller anden overraskende Filip ikke uden et umådeligt

nederlag bilagde striden og bragte den til ophør med blod. De militære rådgivere har udtænkt dårlige og ødelæggende planer om, at enten skulle tidspunktet for kamp trækkes ud eller hæren deles, idet en del blev sendt ind midt i fjendernes slagorden og prigsivet nedhugning, eller at en såre velbefæstet stad skulle angribes med et ulykkeligt anfald (broen blev afbrudt), eller endelig at en eller anden markedsplads under en eller anden kristen konge ikke skulle forsynes med rimelig proviant og korn. Med hensyn til alt dette og denne slyngels 600 andre kolde og tåbelige planer tilhørende de mest ukloge sind udpibes, udles de alvise (som de gerne vil regnes) krigsrådgivere med klapsalver af en mand af bondestanden, der forklarer krigen eller snaren, og ofres til evige forbandelser. Desuden er det ikke dunkelt for nogen, at samme krigsafgudsbilleder ikke har afholdt sig fra at anstifte baghold mod kongen og hele fædrelandet, nej, tværtimod snarere har udøvet alle slags skændsler i krigen, og dog lod den mere end såre langmodige konge dem forblive ustraffet. Men - beder jeg - kan vi håbe på nogen andre frugter fra disse skændige forrædere, der ustraffet begår, hvad hvad de vil, end ødelæggende, sørgelig, hæslig og besudlet fred, desuden et sønderrevet fædreland, som - til visse - stønner under sine suk, om ikke sin aske, skriger og er stedt i den yderste pine, så at jeg undrer mig over, at enten ikke selve retfærdigheden sender ild fra himmelen mod disse forbryderiske forrædere og fædrelandets ødelæggende banditter, som har smedet og været ophav til så mange onder og ulykker, eller ikke jorden med åbne svælg nedstyrter og optager disse skændige bedragere i sig. Men der er en fornuftig forklaring på rede hånd på, hvorfor hverken himmelen eller jorden tager hævn over dem, eftersom nemlig kandidaterne fra underverdenen 204 istos Impostores non deglutire et absorbere. Sed in promptu ratio est, cur nec Coelum, nec Terra de iis vindictam sumant, quia scilicet nec in Coelo nec in Terra locum obtinere merentur Stygis et Inferni Candidati. Manet interim verum vicinorum nostrorum Danorum Proverbium:

Mand Henger op de Tiufve smaa,
Med Fred lâar mand de store gaa.

Thesis XVII.

Exstat et aliud Idolum plus quam execrandum per publicam omnium querelam famosissimum, nimia scilicet Jeroboami Indulgentia in plectendis Principibus ac Ducibus bellicis proditoris apertæ convictis, nulla vel disciplinæ militaris, vel periclitantis Patriæ habitâ ratione. Milites gregarii ob delictum aliquod leviculum, vel etiam ob efflagitatum stipendium (quod primipili et Centuriones furtivis manibus ad se rapuerunt) suspendio et morte mulctantur, Duces maximi et medioximi, qui integras turmas exercituum interneconi dedunt, qui proditores nefarias mille mortibus dignas committunt, ob affinitatem, assentatorum, eorundemque apud Regem Jeroboamum interpositas precum fallacias pronuntiantur [innocui], integri vitæ scelerisque puri, levi fortè mulctâ onusti.

Thesis XVIII.

Hac ratione proditur Patriæ Proditio à Proditorum affinibus (post longas Collegiorum deliberationes, Jeroboamo exorato, et blanditiis assentantium irretito) fuco occultitur, excusatur, extenuatur, et tandem plenissime condonatur, leviculâ quadam Proditori irrogatâ poenâ, quod scilicet intra pomoeria Prædii sui sese in posterum debeat continere, nec ad Aulam Jeroboami, nisi vocatus, accedere. Egregiam certè poenam! qua perditissimo Proditori ansa 205 og helvede hverken fortjener en plads i himmelen eller på jorden. Imidlertid forbliver vore danske naboers ordsprog sandt:

Man hænger op de tyve små,
Med fred lader man de store gå.

Thesis XVII.

Der er også et andet afgudsbillede, som bør forbindes mere, såre berømt ved alles offentlige klage, nemlig Jeroboams alt for store eftergivenhed over for strafværdige fyrster og hærførere, der er overbeviste om åbent forræderi, idet der enten ikke findes nogen form for krigstugt eller fare for fædrelandet. De menige soldater straffes med hængning og død for en eller anden ubetydelig forseelse eller også for krav om sold (fordi sergenter og underofficerer har stjålet den med tyvehænder). De største og mellemstørste hærførere, som overgiver hele afdelinger af hærene til nedhugning, som begår skændige forræderier, værdige til tusind dødsdomme, erklæres på grund af smigrernes nære forbindelse og deres bønners bedrageriske mellemkomst for uskyldige, renlivede, skyldfri, muligvis bebyrdet med en ubetydelig plet.

Thesis XVIII.

På denne måde proklameres, skjules med forstillelse, undskyldes, afsvækkes og eftergives omsider fuldstændigt forræderiet mod fædrelandet af forrædernes svogre (efter lange overvejelser i kollegierne, efter at Jeroboam er anråbt og indfanget af smigrernes smiger), når en forræder bliver ikendt en let straf, nemlig at han for eftertiden skal opholde sig inden for sit gods' grænser og ikke begive sig til Jeroboams hof, undtagen når han bliver tilkaldt. Til visse en udmærket straf! Hvilken anledning gives der for en såre ryggesløs forræder 206 datur mero ventrique indulgendi, atque insidiosissimum corpus per omnigenas delicias vel luxus ad mortem usque conficiendi. Interim calamitosissima et luctuosissima Patria à latronibus hisce foedissimis, fratribus Societatis Incendiariae la Brosse miserrime laceratur, infamatur, exsugitur, spoliatur, enervatur, evacuatur. Attendite Coeli, vindicate, plectite, punite perjuros hosce Proditores, clandestinos perduelles, amaras Patriæ Radices extirpate! Audite, quæso Superi, Pietatem ingemiscentem; lugete proscriptam in æternum exsilium Justitiam; dolete / extorrem Prudentiam, lamentamini Candorem evanidum, et acerbis deflete lacrymis Bonorum Expilationem, totius denique agonizantis Patriæ (licet tacitè subrepentem) Eversionem. Poenitet certè, pudet, piget, tædet, Infernalibus hisce Furiis et ab Orco ipso provocatis Idolis ad Clavum et Gubernaculum Regni Jeroboami sedentibus amplius genua flectere, iisque vel enumerandis vel taxandis diutius immorari! Quid? Audio hic Idolum Avaritiæ et Δωροφάγας rem et causam suam hoc modò tutandam suscipere, quod Adoratores hujus Idoli prætendant se propriis Stipendiis privatos, minusque exactionibus et impositis Tributis coactos, ut munera Sacra, Civilia, Bellica sollicitantibus vendant. Sed nos hanc Controversiam non faciemus nostram, rem proinde in medio relinquimus dicto Paulinò moniti: Non facienda sunt mala, ut eveniant bona. Rom: III. v: 8.

Thesis XIX.

Pedem jam promovemus ad Idola Jeroboami OEconomica seu Domestica, quæ varia sunt, sed præcipuè Violatio foederis Conjugalibus, adulteriis et vagis libidinibus corporis et animi Contaminatio, qua DEUS ad implacabilem iram excitatur, Rex Ipse Jeroboamus semet ac universam Domum Regnatricem infandâ labe infecit, Patriam extremo discrimini exposuit, hostibus superandis haud quaquam, 207 til at hengive sig til drik og frådseri og svække sit såre rænkefulde legeme med alle slags lækkerier og luksus indtil døden. I mellemtiden sønderrives, bringes i vanry, udsuges, plyndres, svækkes, udtømmes det såre ulykkelige og hjemløse fædreland af disse højst hæslige røvere, brødre af brandstifterselskabet de la Brosse på den mest ynkelige måde. Giv agt, o himmel, hævn, straf, gengæld disse troløse forrædere, hemmelige fjender, udryd fædrelandets bitre rødder! Hør, beder jeg, I himmelske guder, den sukkende fromhed, sørg over retfærdigheden, der er fordømt til evig landflygtighed, føl smerte over den landflygtige klogskab, sørg over den svindende oprigtighed, og begræd med bitre tårer de godes udplyndring og endelig ødelæggelsen af hele det kæmpende fædreland (omend tavst smigrende). Til visse ærgrer jeg mig, skammer mig, viser fortrydelse og væmmelse ved yderligere at bøje knæ for disse helvedes plageånder og afgudsbilleder, fremløkket fra selve underverdenen, som sidder ved Jeroboams riges ror og styrepind, og i lang tid dvæle ved enten at opregne eller vurdere dem! Hvad? Jeg hører her, at afgudsbilledet for havesyge og lyst til gaver på denne måde påtager sig at beskytte forholdet og sin sag, fordi tilbederne af dette afgudsbillede foregiver, at de er berøvet eget underhold og tvunget til alt for store krav og pålagte skatter til at sælge gejstlige, borgerlige, militære embeder til dem, der byder. Men vi vil ikke afgøre denne vor trætte, vi lader derfor vor sag uafgjort, påmindet af det paulinske ord: Man skal ikke gøre ondt, for at der kan komme godt deraf. Romerbrevet III, vers 8.

Thesis XIX.

Nu flytter vi vor fod til Jeroboams økonomiske eller hjemlige afgudsbilleder, som er forskelligartede, men især krænkelse af ægteskabsbåndet, besmittelse af legeme og sjæl med hor og løse forbindelser, hvorved Gud ægges til uforsonlig vrede. Kong Jeroboam selv har fordærvet sig og hele kongehuset med en afskyelig plet, udsat fædrelandet for den yderste fare, da han næppe er på højde med eller i stand til at overvinde fjenderne, eftersom hæren naturligvis på grund af den art 208 par aut sufficiens, Exercitu nimirum ob id genus flagitia, diris quasi devotò. Hinc fit, ut multarum Litaniarum et Supplicationum publicarum promulgationes juxta Literam (non Spiritum) severius injunctæ DEO minimè placeant, quippe qui cultu delectatur mundo, et immaculato: Jacob: 1. v: 27. non tamen é Templo in Lupanar se subducere Principe dignum censetur. Exemplum gravissimi in Principem adulterum supplicii exstat Num. XXV. v: 8. 14.

Thesis XX.

Pergimus denique ad Idola Jeroboami in Bethel collocata, hoc est Ecclesiastica, quæ Ecclesiam DEI valdè infestant. Sunt autem hæc Idola: Pontifices et Rabbinii Judæorum, quorum quam plurimi sunt tepidi; nonnulli avari et δωροφάγοι non DEO ministrantes, Ministrisque Regiis non secus ac Parasiti et Palpones dolosi, qui caudam vulpinam ad cuiusvis non modo sensum sed etiam vultum et nutum vibrare norunt. Duplicia autem heic ostendimus Idola, Vocationis, et Administrationis. Papæ, Pontifices Israelis, sepositâ Ecclesiarum cura et custodiâ, quæ potissima ipsorum officii pars est, in novam nobilitatis formam ac metamorphosin mutati, alienis, ut Cornix Æsopi, gloriantur plumis, Magistratus Titulam sibi falsò arrogantes contra monitum CHRISTI Luc: XXII. v: 25. 26. quasi non idem esset Jure Divino Præsbyter et Episcopus. Unde quæso Diversitas Graduum [existit] Ordine Ecclesiastico? Audi Hieronymum in Cap: I ad Tit: Antequam, inquit, Diaboli instinctu, dissidia, in Religione, fierent, communi Præsbyterorum consilio Ecclesiæ gubernabantur; postquam verò unusquisque eos, quos baptizaverat, suos spectabat esse, non CHRISTI; in toto orbe decretum est, ut unus ex Præsbyteris electus superponeretur cæteris, ad quem omnis Ecclesiæ cura pertinebat, ut Schismatum semina 209 skændsler så at sige er hengiven til forbandelser. Heraf kommer det, at bekendtgørelser om mange offentlige litanier og bønner, der strengt er pålagt efter bogstaven (ikke efter ånden!) på ingen måde behager Gud, da han jo glæder sig over en ren og uplettet tjeneste, Jakobs Brev 1, vers 27. Det anses dog ikke for fyrsten værdigt at liste sig bort fra kirken til bordellet. Et eksempel på alvorlig straf mod en usædelig fyrste er 4. Mosebog XXV, vers 8. 14.

Thesis XX.

Vi fortsætter endelig til Jeroboams afgudsbilleder, anbragt i Bethel, d.v.s. de kirkelige, som meget truer Guds kirke. Men der er følgende afgudsbilleder: Bisper og jødernes rabbinere, hvoraf de fleste er lunkne, nogle havesyge og griske efter foræringer, og som ikke tjener Gud og ikke de kongelige ministre anderledes end snyltegæster og rænkefulde smigrere, som forstår at logre med rævehalen ikke blot efter enhvers tanke, men også efter mine og nik. Men her påviser vi dobbelte afgudsbilleder, kaldets og forvaltningens. Paverne, Israels biskopper, er under tilsidesættelse af omsorgen for og værnet af kirkerne, som er den betydeligste del af deres embede, blevet forandret til den nye fornemheds form og skikkelse og praler med fremmede fjer som Æsops krage, idet de i modstrid med Kristi påmindelse - Lukas XXII, vers 25. 26 - fejlagtigt tilegner sig øvrigheds titel, som om ikke præst og biskop var den samme over for Guds ret. Hvorfra - beder jeg - kommer de forskellige grader i den gejstlige stand? Hør Hieronymus i kap. 1 vedrørende emnet: Førrend, siger han, der ved djævelens indgivelse kom stridigheder i religionen, styredes kirkerne af præsternes fælles råd; men efter at enhver anså dem, som han havde døbt, for at være sine egne, ikke Kristi, blev det bestemt på hele jorden, at én udvalgt blandt præsterne skulle sættes over de øvrige, til hvem enhver omsorg for kirken hørte, for at adsplittelsernes sæd kunne fjernes. Altså mere ifølge tradition end i kraft af en bestemmelse af den sande Herre er biskopperne de største blandt præsterne. Såvidt Hieronymus. Hvad 210 tollerentur. Consuetudine ergo magis, quam Dominicæ veritatis dispositione Præsbyteris majores sunt

Episcopi. Hæc Hyeronimus. Quid hic concluditur aliud quam Episcopum non ad Principatum et Dominium esse vocatum, sed ad servitum Ecclesiæ, ut loquitur Origines Homil: 7. Esai. Sed Pontifices nostri, jam nobiles, spurii κενοδοξίας, flatu et fastu fascinati, κατακυρ[ι]εύουσι τῶν κλήρων, 1. Petr: [IV]. v: 3. Verè non nemo: Superbus Theologus est Soboles Antichristi, item Omnis superbus Theologus est Hæreticus, si non de facto, tamen de jure. Episcopi nostri miseros Pastores sibi subjectos, qui nec splendidæ consanguinitatis, nec amplissimæ affinitatis vinculo cuiquam sunt adstricti, justo Gravius affligunt, exhauriunt, atque præter jus et æquum, impositis Tributis evacuant, pessundant, saltem ut Jeroboamo et ejus Ministris adulentur, et propria impleant marsupia. Quæritur inter Doctores Ecclesiasticos, quidnam causæ fuerit, Notitiæ tam familiaris inter Pontificem Caipham et Johannem Evangelistam? Hic enim in Aulam Pontificis intromissus est Petro ante ostium præstolante? Nonnulli hanc causam afferunt, quod Johannes à Patre sæpius ad Caipham cum piscibus missus ei postmodum innotuerit, et dilectus fuerit. Hinc Poeta Salmonensis:

Ipse licet venias Musis comitatus Homere,
Si nihil attuleris, ibis, Homere, foras.

Φιλαργυρίας flammis incensi Pontifices nostri, pusiones quosdam et persollas, ignorantia fratres, literis commendatitiis ita armant, ut jures eos omnem Sapientia penum deglutisse, ac literarum cognitione æque plenos esse ac vaccam, nucibus myristicis, cum tamen ἀμαθείς et ἀστήρ[ι]χοι isti, Ludimagistrorum ferulæ vix subducti functiones Pastorales audacter ambire, et Pontificium συστατικῶς nisi tandem obtinere, haud erubescant. Conf.: 2 Cor: III.

211

sluttes heraf andet end, at biskoppen ikke er kaldet til lederskab og herredømme, men til tjeneste i kirken, således som Origines siger i Homilierne 7. Esaias. Men vore biskopper, nu velbyrdige, uægte, fulde af forfængelig ærgerrighed, forheksede af opblæsthed og hovmod, behersker gejstligheden, 1. Peters Brev IV, vers 3. En overmodig teolog er Antikrists afkom, fremdeles er enhver overmodig teolog en kætter, om ikke faktisk, så dog efter retten. Vore biskopper hjemsøger de ulykkelige præster, der er underkastet dem, og som hverken er knyttet til nogen ved et prægtigt slægtsskabs eller såre anseligt svogerskabs bånd, alvorligere end retfærdigt, udplyndrer og udsuger og ødelægger dem hinsides ret og billighed med pålagte skatter, i det mindste for at de kan krybe for Jeroboam og hans ministre og fylde deres egne punge. Blandt gejstlige doktorer spørger man om, hvad grunden mon kan være til så nært et bekendtskab mellem biskoppen Kaifas og evangelisten Johannes? Thi blev denne indført i biskoppens gård, mens Peder ventede foran porten? Nogle fremfører denne grund, at Johannes, der oftere blev sendt til Kaifas med fisk af sin fader, senere er blevet bekendt med ham og er blevet ham kær. Heraf den salmonensiske digter:

Skønt Du selv, Homer, skal komme, ledsaget af muserne
Hvis du intet bringer hid, skal du gå ud, Homer.

Optændte af havesygens flammer, bevæbner vore biskopper nogle knægte og karrikaturer, uvidenhedens brødre, med anbefalingsbreve, således at man ville sværge på, at de havde nedsvælget al visdoms forråd og var lige så fulde af boglig viden som en ko af tamarisknødder, når dog visse uvidende, der næppe er underlagt skolelærernes ferler, næppe rødmer ved dumdrigt at stræbe efter præstegerningen og omsider kun opnå det biskoppelige, jf. 2. Cor. III, vers 1, 2. Peters Brev, 212 v: 1., 2. Pet: 3. v: 16. Grandia hinc redundant ad Pontifices pecuniarum aucupia, et numeros blandientium Amicorum plaustra. Quid dicam de Corvis istis Papalibus, Famulis nimirum Pontificum, qui ubique largò et effuso si non dotentur proemio, neminem vel ad alloquium ipsorum Pontificum volunt admittere, vel quemlibet etiam innocuum Pastorem frigidis et morosis petulantissimæ linguæ cavillationibus apud Dominum ita deferunt, ut ad Pontificem intromissus non nisi maledictis, convitiis, et minis durissimis excipiat, contra monitum Apostoli 2 Tim: 2. v. 24. Conf: Tit: v: 7. Sic vapido astutum servant sub pectore vulpem Vulpeculæ istæ vaferrimæ, artificium prædis et rapinis inhiandi ab annosis vulpibus edoctæ. Cum Pontifex Caiphæ et reliqui Capituli pedarii CHRISTUM capitis damnarent, accessit protinus Famulus Pontificis scelestissimus, qui CHRISTO innocenti colaphum inflixit, satis durum ratus, se hac assentatiuncula gratiam Domini aucupaturum. Verè Syracides Cap: X. v: 2. Secundum Judicem populi, sic et ministri ejus Conf: Prov: XXIX v: 12. Vestigia Superbiæ, Ambitionis, Arrogantiæ, et Fraudulentiæ undique apparent tum in Episcopis ipsis, tum in Famulis Episcoporum, sive spectes verba, sive victum et amictum: pomposos et speciosos, quibus non satis honorari possunt, titulos, omnia supercilioso animi fastu plena, adeò ut in typos seculares, typosque Philautiæ vanissimos mutati Pastores gregis Dominici non aliter habeant ac περιχαθάρματα et περιψήματα Commodis Ecclesiæ et Visitationibus anniversariis non invigilant, sed veluti Agricola larvas et terriculamenta in frugibus et agris ad abigendas aves erigunt et exponunt, ita hi Pastorum Strigiles ac Ministrorum flagella, ceu Clerico-Mastiges se Ecclesiarum ac Ministrorum terriculamenta venditant et turgidi pronuntiant. Sed detrahite Vulpeculæ pellem ovinam, ut interius latitans Lupus in lucem protractus 213 III, vers 16. Herfra flyder der stort pengeudbytte til biskopperne og talrige læs af smigrende venner. Hvad skal jeg sige om disse pavelige ravne, naturligvis biskoppernes svende, som overalt, hvis de ikke forsynes med en rigelig og ødsel belønning, ikke vil indlade nogen enten til samtale med disse biskopper eller overgiver en hvilken som helst uskyldig præst til kold og lunefuld spot i det mest vovede sprog hos herren, således at han, når han bliver indladt hos biskoppen, kun modtages med forbandelser, spot og de hårdste trusler i modstrid med apostlens påmindelse, 2. Brev til Timotheus II, vers 24, jf. Paulus' Brev til Titus I, vers

7. Således bevarer disse såre fiffige ræve en klog ræv i det skimlede bryst, opdragede af de bedagede ræve til kunsten at hige efter bytte og rov. Da ypperstepræsten Kaifas og de øvrige yngre i kapitlet domfældte Kristus på livet, kom bispens mest forbryderiske tjener dernæst, som tildelte den uskyldige Kristus et næveslag, tilstrækkelig hårdt, idet han mente, at han ved dette lille smigreri ville tilrive sig herrens nåde. Med rette Syracides kap. X, vers 2. Som folkets dommer, således også hans tjenere, jf. Ordsprogene XXIX, vers 12. Spor af overmod, ærgerrighed, hovmod og svigagtighed viser sig overalt såvel hos disse bisper som hos bispens tjenerer, hvad enten man ser på ord eller levemåde og klædedragt; pragtfulde og smukke titler, hvormed de ikke kan æres nok, alt fuldt af en sjælens alvorlige hovmod i den grad, at hyrderne for Herrens hjord, der er forandret til verdslige figurer og Philautias mest tomme typer, ikke forholder sig anderledes end skarn og smuds. De drager ikke omsorg for kirkens tarv og de årlige visitatser, men rejser og opstiller ligesom landmændene masker og skræmsler i kornet og på markerne for at forjage fuglene, således tilbyder disse præsternes strigler og tjenernes piske eller klerikale svøber sig som kirkernes og tjenernes skræmsler og forkynder det med svulst. Men træk nu fåreskindet af ræven, at den ulv, der skjuler sig der indenfor, kan blive trukket frem i lyset og træde frem. Hvad gør - beder jeg - disse pavelige tilsynsførende - nu højbyrdige - det være sagt i en god stund? Hvad tænker de på? Hvad pønser de på til Guds ære og kirkens fordel? Mon de holder hyppige forsamlinger? Kun begravelsesforamlinger, når en sum penge er talt op. Mon de udgiver 214 prodeat. Quid, quæso, agunt, Papales isti Inspectores, præfiscine jam nobiles? quid meditantur? quid moliuntur ad DEI Gloriam et Ecclesiæ commodum? Annon Conciones habent crebras? non nisi funerales, numeratâ argenti Summa. An libros edunt? non libros, sed liberos Parentum simias, ut ne ovum ovo similius. An Sacra Biblia doctis Commentariis exponunt? nequitiam, sed studio χρυσουπ[ι]ᾶς intenti Politicam et Practicam Chemiam assidui volvunt. Jeroboamo et ejus Ministris prætera inserviunt, seu durissimi Tributorum Sacrorum, Exactores: Ventri ac somno dediti insignes Cutinam Hydropicos coacervant ventres κακὰ θηρία γ[α]στ[ρί]δες ἀργαί Ἄ Chiragra tamen immunes, porrige modo uxori Ducatos mille, et persentisces satis rapaces eam gestare manus. Sed tempus est, ut Idolis istis muntium remittamus. etc:

Thesis XXI.

Post Examen Pontificum examinemus jam Rabbinos in Regno Jeroboamo, *dolgoeO* Præfectos Synagogæ magnæ, dictos aliter Sandhedrin, Gymnosophistas, Druidas, Professores, qui ante laudatis Pontificibus in omni vitiorum colluvie ex amussim ὁμόψηφοι existunt. Quibus, obsecro studiis occupati tenentur hi boni viri? Respondeo ἀπροσωπολήπτως Annuas Disputationes nunquam habent, quippe quas æterno Ostracismo mulctarunt, et ceu venenum præsentaneum ad extremas Indiæ oras proscripserunt: Publicas frequenter negligunt Prælectiones: Nulla aperiunt Collegia: Collegia: Juventuti Studiosæ nec consiliis, nec auxiliis, nec ulla ope succurrunt, sed vice versâ miseros Cives horrendarum Legum Idolis gestandis aggravant, Ambitionis, Avaratiæ, ac Arrogantiæ tumore et fastu omnes etiam profanissimos Politicos longis post se relinquunt parasangis, ut verear, nec ilia rumpantur tumidis Aularum simiis. Non in libris (uno tamen vel altero saniore excepto, ut Rabbi 215 bøger? Ikke bøger, men børn, efterligninger af forældrene, for at ægget ikke skal være mere lig ægget. Mon de fremstiller den hellige Bibel med lærde kommentarer? Ingenlunde, men de er optaget af iveren efter at lave guld og overveje vedvarende politik og praktisk kemi. Desuden er de Jeroboam og hans ministre til tjeneste eller meget hårde opkrævere af de kirkelige skatter. Da de er hengivne til mad og søvn, opbygger de fortræffelige maver (gid de var vattersottige), slette vilddyr, dovne maver. De er dog fri for gift, ræk blot hustruen 1000 dukater, og du vil føle, at tilstrækkelig begærlige hænder griber dem. Men det er tid, at vi siger os løs fra disse afgudsbilleder o.s.v.

Thesis XXI.

Lad os nu efter undersøgelsen af biskopperne undersøge rabbinerne i Jeroboams rige, forstanderne for den store synagoge, også kaldet Sandhedrin, brahminerne, druiderne, professorerne, som på stribe er enige med de foran lovpriste biskopper i hele det kaos af laster. Jeg beder jer, af hvilke studier er disse gode mænd optaget? Jeg svarer uden persons anseelse. De holder aldrig årlige disputatser, som de jo har straffet med evig ostrakisme og ligesom hurtigvirkende gift har landsforvist til Indiens fjerneste kyster. De forsømmer hyppigt de offentlige forelæsninger. De åbner ingen kollegier. De kommer ikke den studerende ungdom til hjælp hverken med råd eller dåd eller nogen indflydelse, men plager omvendt de ulykkelige borgere med skrækkelige loves afgudsbilleder, som skal tilbedes. De lader ligeledes alle de mest verdslige politikere bag

sig med lange parasanger, hvad angår ærgerrigheds og havesyges og hovmods opblæsthed og stolthed, så at jeg frygter, at maverne sprænges på disse opblæste hofaber. Efter biskoppernes skik anstrenger de sig ikke med at gøre bøger, men børn (dog undtaget en eller anden mere fornuftig som Rabbi Juda Hakadosch 216 Juda Hakadosch, et Rabbi Levi Ben Gerson) sed in liberis conficiendis more Pontificum desudant, ad quod naturæ opus si vel propriæ vires non suffecerint, vel Radix Satyrionis perditas restaurare non voluerit, certè tamen non defuturi sunt Collegæ, Parastatæ, σύνεργοι, Coadjutores et symmistæ in Cathedra domestica clandestinas suppetias allaturi.

Thesis XXII.

Sed do Instantiam: Nonne Rabbini Studiosos in Consistorio judicant, mulctant, increpant, carceri mancipant? Nonne Attestationes rudioribus vendunt, ac Dimissiones habent venales? Nonne Cives gladio (quò tamen agonizantem patriam defendere satagerunt) satis fastuosè exuunt? Nonne ob πολυπραγμοσύνην vacuis relictis Rostris Academicis in Comitata et Politica Idola avolant? Nonne cibo putrido et corrupto miserorum Civium ventriculos in Communitate (ut vocant) effarciendos curant, aurò OEconomii ipsi corrupti? Hinc cum variis morborum generibus conflictari coguntur miseri Studiosi: Nonne Titulos Academicos deponere gestiunt, et adscitios quosdam alios Politicam dignitatem olentes eligere amant? Resp: Concedo totum Argumentum! Tuum autem est, Lector, lugere, Prophetas in mulos esse conversos, Angelos lucis per Stygiam Metamorphosin in larvatas Sathanæ formas non tam esse transformatos, quam transsubstantiatos. Monitos itaque velim omnes ac singulos, ut ad meliorem frugem redacti prius respiscant, quam illuxerit extremus mundi flammis exurendi.

FINIS.

217

og Rabbi Levi Ben Gerson), til hvilket naturligt arbejde de, hvis enten egne kræfter ikke slår til, eller gøgeurtens rod ikke vil genoprette de tabte, til visse ikke vil savne kolleger, assistenter, medhjælpere, koadjutorer og medpræster, som kan bringe hemmelig hjælp på den hjemlige talerstol.

Thesis XXII.

Men jeg tilføjer en indvending: Mon ikke rabbinerne i konsistorium dømmes, straffer, håner, kaster de studerende i fængsel? Mon ikke de sælger attestatser til de dumme og har dimissioner til fals? Mon ikke de tilstrækkelig hovmodigt berøver de akademiske borgere kården (hvormed de dog ivrigt har været sysselsat med at forsvare det sukkende fædreland)? Mon ikke de af nyfigenhed flyver til forsamlinger og politiske afgudsbilleder og efterlader de akademiske talerstole tomme? Mon ikke disse økonomer, der er bestukket med guld, med skiden og fordærvet føde sørger for de ulykkelige akademiske borgeres maver, der skal mættes i kommunitetet (som de kalder det)? Herved tvinges de ulykkelige studenter til at kæmpe med forskellige slags sygdomme. Mon ikke de ønsker at aflægge de akademiske titler og elsker at udvælge nogle andre fremmedartede, der lugter af politisk værdighed? Jeg svarer: Jeg opgiver hele beviset! Men det tilkommer dig, læser, at sørge over, at profeter er blevet forvandlet til æsler, at lysets engle ved underverdenens forvandling ikke så meget er blevet omformet som omskabt til Satans masker og skikkelser. Derfor kunne jeg ønske alle og enhver påmindet om, at de skal komme til fornuft, ført tilbage på en bedre vej, førend han lyser op som den sidste af den verden, der skal brændes op i flammer.

SLUT.

218

COROLLARIA.

I.

Imperium nostrum Patrium, seu Suecicum inter reliqua Christian! Orbis Regna excellit, ceu inter ignes Luna minores ob 4 Regii Throni Fulcra: 1 Candidam Pietatem. 2. Invictam Fortitudinem. 3. Solidam Prudentiam pacis bellique tempore monstratam. 4. Intemeratam in Subditos probitatem, Ministrorumque Regiorum Civilium pariter ac militarium fidem, innocentiam, candorem, fortitudinem ac prudentiam.

II.

Optime Regnum administratur, ubi Princeps fuerit Bonus Theologus, Practicus, saltem Catecheticus, similiter et insignis Politicus et Juridicus Practicus, necnon castus et laudabilis OEconomus, seu Paterfamilias Practicus.

III.

Indigenas atque ingenuos Patriæ Cives sive Nobiles, sive Ignobiles, sicuti dignos et bene meritos se præstiterint, exteris et adventitiis semper præferat Princeps. Exoticis autem Agyrtis ne locum quidem in Patria concedat, neve Regni Honores, Privilegia, Munia, Opes, Arces, Dignitates, aut Amorem Regium ipsis attribui permittat.

IV.

Tempore Pacis masticam Rusticorum Prolem arma gestare et tractare, signa sequi, ordines servare, in cornua discurrere, prudens docebit Princeps, eo autem animo, si prohibuerit plebem sclopos usurpare (quod nos Sueci non solemus) ne lepores et feras, delitiis ac gulæ Magnatum inservituras devastent ac abigant, quid aliud est, quam corda futurorum militum in leporina transformare? quo enim plures inter venandum in Regno tuo obvios habueris lepores, eò in

219

TILFØJELSER.

I.

Vort fædrene eller svenske rige udmærker sig blandt de øvrige riger på den kristne jord ligesom månen

blandt de mindre luer på grund af fire støtter for den kongelige trone: 1. uskyldig fromhed. 2. Uovervindelig tapperhed. 3. Grundfæstet klogskab, lagt for dagen i fredsog krigstid. 4. Uforfærdet retskaffenhed mod de undergivne og trofasthed, uskyldighed, redelighed, tapperhed og klogskab hos de kongelige ministre, borgerlige og i lige måde militære.

II.

Riget forvaltes bedst, hvor fyrsten er en god teolog, i det mindste en praktisk kateket, på samme måde også en udmærket politiker og praktisk jurist samt en uegennyttig og rosværdig økonom eller praktisk familiefader.

III.

Fyrsten foretrækker altid fædrelandets indfødte og skarpsindige borgere, hvad enten de er adelige eller uadelige, således som de har vist sig værdige og velfortjente, frem for de udenlandske og fremmede. Men han tilstår ikke engang fremmede bedragere et sted i fædrelandet, og han tillader heller ikke, at der tildeles dem rigets æresbevisninger, privilegier, embeder, forråd, borge, værdigheder eller kongelig kærlighed.

IV.

I fredstid vil den kloge fyrste lære bøndernes mandkøn at bruge og behandle våben, at følge hættegen, at holde rækkerne, at fordele sig til fløjene; men at være af det sind, hvis han forbyder almuen at erhverve bøsser (hvad vi svenskere ikke plejer), at de ikke skal ødelægge og fordrive harer og vilde dyr, som skal tjene stormændenes fornøjelser og frådseri, hvad er det andet end at omdanne de fremtidige soldaters hjerter til harehjerter? For jo flere harer du har mødt under jagten i dit rige, des flere haresoldater eller frygtsomme og uvidende soldater 220 aciem educes plures milites leporinos, seu timidos et ignaros. In pace itaque nos ad bellum parabimus, ne adrientem ex improviso hostem excipiamus imparati, neve exoticis semper usuri simus militibus, quibus vix fidere licet. Quocirca nos Sueci vernas et indigenas nostros Rusticorum filios armis semper assuetos externis semper præferimus, vicinorum clade edocti.

V.

Ne gloriatur armis accinctus æquè ac discinctus: Fortuna enim Belli (quæ reverenter habenda) anceps est et in horas mutabilis.

VI.

Temporis in Bello inutiliter triti et protracti; Proditionum impunitarum; Disciplinæ militaris non excultæ, sed ob nimiam indulgentiam prostratæ; Stipendiorum gregario militi per fūrta Officiariorum subreptorum; vagarum Libidinum et Imprudentiæ Bellicæ fructus et effectus est Pax coacta, turpis, noxia, infamis, et in æternum exitialis.

VII.

Insignia et Privilegia antiquæ et veræ Nobilitatis non quibuslibet, multò minus iis, qui caput circumferunt tribus Anticyris insanabile, nec impetu coeco, nec quavis de causa tribuantur. Status enim et Ordines Nobilium, Ecclesiasticorum, Studiosorum, Mercatorum non sunt confundendi, sed intra suos limites coarctandi.

VIII.

In aulis Principum pro uno Veritatis Præcone intrepido innumeri existunt Adulatores dolosi, qui oleum in auriculam Regis instillare norunt, scilicet: Veritas odium parit.

221

skal du føre frem til slag. Derfor skal vi berede os til krig i fredstid, for at vi ikke uformodet skal møde den opdukkende fjende uforberedte, og for at vi ikke altid skal benytte fremmede soldater, som man næppe kan stole på. Derfor foretrækker vi svenskere altid vore hjemlige og indfødte landbosønner, der stedse er våbenvante, for de udenlandske, belært af naboernes nederlag.

V.

Lad ikke den, der har omgjordet sig med våben og på samme måde afført sig våben, prale: Thi krigslykken (som skal behandles med ærbødighed) er usikker og foranderlig på timer.

VI.

Frugten og virkningen af unyttigt spildt og forlænget tid under krigen, af ustraffede forræderier, af krigstugt, der ikke er holdt i ære, men tilintetgjort under al for megen eftergivenhed, af sold, der er stjålet fra den menige soldat gennem officerernes tyverier, af løse forbindelser og uklogskab under krig er en tvungen, skændig, skadelig, vanærende og til evig tid ødelæggende fred.

VII.

Den gamle og sande adels udmærkelser og privilegier skal ikke tildeles alle og enhver, langt mindre dem, som går rundt med et hoved, der er ulægeligt med nyserod i tredobbelt portion, hverken i et blindt angreb eller af en hvilken som helst grund. Thi de adeliges, gejstliges, studerendes, købmændenes stilling og stænder bør ikke sammenblandes, men sammentrænges inden for deres grænser.

VIII.

På fyrsternes slotte findes der i stedet for sandhedens uforfærdede herold utallige rænkefulde smigrere, som forstår at dryppe olie i kongens øre, nemlig: sandheden avler had.

222

IX.

In Officio sibi demandato ita se gerat Regnantium quisque, ut ne Subjectorum omniumque Bonorum diris, suggillationibus atque execrationibus obnoxius male audiat.

X.

Princeps, seu Unctus Domini sæpissimè potest esse optimus et inculpatissimus, sed ab Assentatoribus (hominum genere pestilentissimo) atque à suis vice-Reginis fidei et honestati insensissimis in pejus mutatus, DEO fit inimicus, Regnoque suo per corruptionem damnosam noxius evadit.

FINIS.

223

IX.

Enhver af de styrende skal opføre sig således på den post, der er pålagt ham, at han ikke skal være udsat og høre ilde for undersåtternes og alle godes besværgelser, forhånelser og forbandelser.

X.

Fyrsten eller Herrens salvede kan som oftest være den bedste og mest uskyldige, men bliver forandret til det værre af smigrere (en højst fordærlig slags mennesker) og af hans vicedronninger, der var særdeles

ufølsomme over for troskab og hæderlighed, og bliver fjende af Gud og bliver skadelig for sit rige gennem en farlig korrupsion.

SLUT.

224

JDOLA JEROBOAMI IN DAN ET BETHEL seu

Disputatio inauguralis Theologica, exhibens vivam Jdeam ac graphicam delineationem regni Jeroboami corruptissimi, status regiminis perditissimi, Ecclesiæ luctuosissimæ, Reipublicæ perversæ, atque ex imis qvasi Fimdamentis disjectæ, OEconomix ac Familiæ afflictorum subjectorum laceratissimæ, universalis denique ruinæ, ac totalis patriæ eversionis pernitiosissimæ, Jn Jdolis Jeroboami Regis Israëlitici Jdololatrici collocatis in curia et ratione status Roboami Regis judæ, (illecebris adulatorum à genuino et verè regio imperandi modo ac jure alienatissimi), non sine regnorum ac Regum omnium, in regnis Roboami ac Jeroboami informatione, eruditione, restitutione et correctione commodissima atque utilissima, per nuda et pauca themata Theologica è sacro codice, sed præcipuè è libris Talmudicis, Rabbinicis et Cabbalisticis adumbrata, qvam Faustô coeli adspiciô, cum consensu et suffragio Amplissimæ et Venerandæ Facultatis Theologicæ in regia atque illustri Svecorum Academia UPSALIENSI, sub præsidio Viri plurimum reverendi, clarissimi et Excellentissimi

Domini Doctoris Christiani Papken,
in illustri Academia UPSALIENSI Professoris sacrosanctæ Theologiæ Ordinarii et p. t. Facultatis ejusdem Prodecani, pro consequenda in Theologia licentia tuebuntur ac defendent
Viri Clarissimi ac præcellentes,
ad diem 8 Junii ANNO 1676:

225

JEROBOAMS AFGUDSBILLEDER I DAN OG BETHEL eller

en teologisk indvielsesdisputats, der viser et levende begreb og en grafisk aftegning af Jeroboams rige, den højst korrupte tilstand, det mest ødelæggende styre, den særdeles sørgelige kirke, den fordærvede og så at sige fra sine sidste grundpiller nedstyrkede stat, de plagede undersåtters såre sønderlemmede økonomi og familie, kort sagt den fuldstændige ødelæggelse og hele fædrelandets mest fordævelige tilintetgørelse, med hensyn til Jeroboams afgudsbilleder, den israelitiske konge, der tilbøder afgudsbilleder, som er opstillet i kong Roboam af Judas gård og statshusholdning, han, som ved smigrernes løkkemidler i højeste grad har vendt sig bort fra den naturlige og sandt kongelige måde at herske på og fra retten ikke uden særdeles fordelagtig og gavnlig undervisning, dannelse, genoprettelse og forbedring af alle riger og konger i Roboams og Jeroboams riger, aftegnet gennem jævne og få teologiske emner fra den hellige skrift, men især fra de talmudiske, jødiske og kabbalisticke bøger. Den skal under himmelens gunstige forsyn med samtykke og støtte af det såre betydelige og ærværdige teologiske fakultet ved svenskernes kongelige og berømte universitet i Uppsala under forsæde af den højst ærværdige, berømmelige og udmærkede mand
hr. dr. Kristian Papken,
ordinær professor i den højhellige teologi ved det berømmelige universitet i Uppsala og for tiden samme fakultets prodekan

Worm, Jacob, . - [1968], [1968]-1994

de såre berømmelige og udmærkede mænd værne og forsvare for
at opnå licens i teologien

den 8. juni år 1676: 226 Casparus Hammerus Uplandus

illustrissimæ Possiorum [Aulæ] à sacris

David Krokus Vexionensis Smolandus

in patrio Gÿmnasio Theologiæ Lector

Georgius Scireil

Lector Gÿmnasii Scarensis

Andreas L. Hellman Vexionensis Smolandus

Theologiæ Lector in Gÿmnasio Gottenborgensi.

Gillius Gillii Ehrenberg

Concionator Aulicis illustrissimi Domini Gustavi Bonde

Richardus Giedde

Rector Scholæ Viburgi-Finlandorum.

Johannes Bernhardt Ølreich

Rector Scholæ Abo-Finlandorum.

Arnoldus Hofgardus Dalecarlius

Con-Rector Scharensis.

Gillius [Achtschilling] Gestricius

Rector Scholæ Mariæ-Stadensis.

Olaus Piil Vestgothus

UPSALIÆ

Typis Viti Erici Smolandi

Thesis 1.

Exiguô penicillô, pauculis hisce commatibus delineaturi Jdola atque Jdolatriam Jeroboami, nec non curiam et
rationem

227

Kaspar Hammer fra Uppland,

fra helligdommen i Posse'ernes såre berømmelige slot.

David Krok fra Växiö, smålænding,

lektor i teologi ved det fædrene gymnasium.

Georg Schreil,

lektor ved Skara gymnasium.

Andreas L. Hellman fra Växiö, smålænding,

lektor i teologi ved Göteborg gymnasium.

Gilius Giliusson Ehrenberg,

slotspræst hos den såre berømmelige hr. Gustav Bonde.

Rikard Gjedde,

rektor for skolen i Viborg i Finland.

Johan Bernhardsson Ølreich,

rektor for skolen i Åbo i Finland.

Arnold Hofgård fra Dalarna,

konrektor i Skara.

Gilius Achtschilling fra Gästrikland.

rektor for skolen i Mariestad.

Oluf Piil fra Västergötland.

UPPSALA.

Med smålændingen Vitus Erikssons typer.

Thesis 1.

Idet vi med ubetydelig pen ved disse bittesmå led vil aftegne Jeroboams afguderer samt Roboams hof og statshusholdning, rødmær 228 Status Roboami, Lectori benevolo Regis utriusque historiam ex 1 Reg: 12: non sine debito studio legendam, animis inculcandam, et nocturnâ diurnaue manu versandam offerre haud erubescimus, utraque autem historia conjuncta Jdeam totius mundi ac orbis imperantis animis veritatis et rationis Status optimi avidis luculenter exhibebit.

Thesis 2.

Atque priorem ut attingamus historiam, Curiam et rationem Status Roboami perlustraturi deprehendimus in hoc Rege, et qvæ laudem et qvæ vituperium merentur.

Thesis 3.

Laude dignus est Rhoboamus, 1, qvod rem propositam ac petitionem populi v: 5: diligentiori consilio et exquisitæ deliberationi submiserit, nec præcipitans responsum dederit: 2, qvod consilium cum consiliariis intimis inierit: 3, qvod redditum ac responsionem populo pollicitus concesserit. Vituperium autem incurrit, 1 qvod Seniores canitie et prudentiâ venerabiles, ceu ad nullam rem utiles, non sinè contemptu ac regni damnô, neglexerit ac præterierit; 2, qvod juniorum, imprudentiorum, fortè, Venatorum, contribulionum et collusorum consiliis atque inani nutui rem tamen ponderosam reliqverit; 3tið, qvòd postulatis populi æqvissimis, et justissimis annuere recusaverit, ut suam prodiderit imprudentiam, ut regni ordinibus atque totius imperii subjectis supplicantibus summam fecerit injuriam.

Thesis 4.

Jn historia Jeroboami à v: 25 ad finem hæc in laudato Rege vituperanda occurrunt: 1: civitatem ac domum regiam extruendam curavit, de domo autem et cultu vero veri Dei altum est silentium; 2: pravas molitur cogitationes panicô et vanô terrore percitus, de defensione sui regni ac rebellione 229 vi næppe ved at tilbyde den velvillige læser at læse begge kongers hitorie efter 1. Kongernes Bog, XII, ikke uden tilbørlig iver, indprente sig den i deres sjæle og vende og dreje den med hånden både dag og nat. Begge historier vil nemlig i fællig fortræffeligt fremvise en ide om hele verden og den herskende jord for de sjæle, der er havesyge efter sandhed og den bedste statshusholdning.

Thesis 2.

Og for at omtale den første historie, fastholder vi, idet vi nøje betragter Roboams hof og statshusholdning, både hvad der fortjener ros, og hvad der fortjener dadel hos denne konge.

Thesis 3.

Roboam er værdig til lovprisning, 1) fordi han har underkastet den fremførte sag og folkets ansøgning (vers 5) en ret omhyggelig rådslagning og udsøgt overvejelse og ikke har givet et hovedkulds svar; 2) fordi han er gået i råd med de fortroligste rådgivere; 3) fordi han har lovet og tilstået folket at komme tilbage og give svar. Men han pådrager sig dadel, 1) fordi han har forsømt og forbigået de ældste, der er ærværdige af alderdom og klogskab, ligesom nyttige til ingenting, ikke uden foragt og tab for riget; 2) fordi han har overladt en så vægtig sag til de unge, muligvis mere ukloge jægeres, stammefællers og legekammeraters råd og tomme vink; 3) fordi han har afslået at bifalde folkets højst rimelige og retfærdige forlangender, så at han har forrådt sin uklogskab, så at han har gjort den højeste uret mod rigets stænder og mod hele kongerigets bønfaldende undersætter.

Thesis 4.

I Jeroboams historie fra vers 25 til slutningen findes dette, som bør dadles hos den roste konge: 1) han har sørget for at opføre staden og det kongelige hus, men om den sande Guds hus og sande dyrkelse er der dyb tavshed; 2) han tænker, skræmt af panisk og tom rædsel, lave tanker om forsvaret af sit rige og israelitternes oprør og frafald, som 230 et defectione Jsraelitarum, qvas tamen sibi pertimescere haudqvaqvam opus habuit, cum liqvet, Deum esse, qvi regna et / stabiliat et conferat, eademque, ubi visum fuerit, auferat; 3, Senatores Regios consiliis Jdolatricis ad Jdolatriam cum omnibus subjectis impulit, verâ religione et cultu Dei in [horrendam] Jdolatriam mutatis; 4, duo conficit et conflat Jdola [quæ] in Dan et Bethel [collocavit], Dan significat domum judicii seu Regis ac justitiæ, hinc idola avaritiæ, superbiæ, doli mali, ambitionis et adulationis in aulis Principum adorantur. Alterum Jdolum in Bethel seu domo Dei collocavit, hinc Ecclesia multis hæresibus, injuriis, sacrilegiis, et vano vel tepido religionis exercitio onusta ingemiscit; 5. instituit festa Deo displicentia seu ἐντάλματα ἀνθρώπων, ordinat sacerdotes, violatô justô vocandi jure, Deo adversos, instituit cultum sacrificiorum, à qvô Deus totâ mente abhorruit.

Thesis 5.

Positis jam fundamentis curtæ atque angustæ hujus disputationis, consideranda veniunt Jdola Jeroboami, eaque vel Ecclesiastica in Bethel, seu Ecclesia ac domo dei, vel politica in Dan seu domo judicii, Regis ac justitiæ, atque hæc Jdola in curia per rationem Status Rhoboami collocantur.

Thesis 6.

Deprehendimus autem nullum regni Jeroboamitici (de aliis enim orbis imperantis imperiis ac regnis in tota hac disputatione ne verbum quidem eloquimur) ordinem aut statum ab hac Jdolatria Jeroboamica immunem ac liberum esse, sed rem in orbe imperante procedere, ut Dan: 3: ubi omnes, maximi, medioximi, minimi adorant imaginem auream. Recensebimus itaque idola 1: in statu politico seu Dan collocata, et quidem Regum Israelis, ministrorum regiorum, [Commissariorum, Consiliariorum atque officiariorum Regiorum,] 231 han dog slet ikke havde nødig at frygte så meget, når det er klart, at det er Gud, som både afstiver og overdrager og fratager riger; 3) han tilskyndede de kongelige råder med afgudsdyrkerens råd til afgudsdyrkelse sammen med alle undersåtterne, idet den sande tro og Guds dyrkelse bliver forandret til afskyelig afgudsdyrkelse; 4) han forfærdiger og støber afgudsbilleder, som han har anbragt i Dan og Bethel; Dan betyder dommens eller kongens og retfærdighedens hus; herfra tilbedes afgudsbilleder for havesyge, overmod, bedrageri, ærgerrighed og smiger i fyrsternes slotte. Det andet afgudsbillede anbragte han i Bethel eller Guds hus; heraf stønner kirken, belæst med mange kætterier, uretfærdigheder, vanhelligelser og tom eller lunken trosudøvelse; 5) han indstifter fester, der mishager Gud eller menneskenes befalinger, han indsætter præster under krænkelse af den rette kaldsret, han indstifter offertjeneste mod Gud, fra hvilken Gud gyste tilbage af hele sit sind.

Thesis 5.

Idet nu grundstenene for denne korte og sammentrængte disputats er lagt, kommer Jeroboams afgudsbilleder i betragtning, og det er enten de kirkelige i Bethel eller Guds kirke og hus eller de politiske i Dan eller dommens, kongens og retfærdighedens hus, og disse afgudsbilleder opstilles ved hoffet gennem Roboams statshusholdning.

Thesis 6.

Men i Jeroboams rige (thi vi taler ikke engang blot et ord om de andre storriger og riger på den herskende jord under denne disputats) finder vi ikke, at nogen rang eller stand er fri og frigjort fra denne Jeroboams afgudsdyrkelse, men at sagen skrider frem på den herskende jord (ligesom i Daniel III), hvor alle de største, middelstore, mindste tilbeder guldbilledet. Vi vil derfor opregne de afgudsbilleder, der 1) er opstillet i den politiske stand eller Dan, og det er jo af Israels konger, kongelige ministre, kommissærer, kongelige råder og officerer, civile og krigsmæssige, personale i hof og domstole, og hvilket navn de end fryder 232 civilium, bellicorum, Curialium, Judicialium, et quocunqve demum nomine gaudeant. 2: enumerabimus in statu Ecclesiastico Jdola Pontificum seu Episcoporum, Rabbinorum seu Professorum, Lectorum seu concionatorum Jeroboami Aulicorum in Bethel seu domo Dei collocata.

Thesis 7.

Jdola Jeroboami et reliquorum Regum Israelis vel sunt Ecclesiastica vel Politica, vel oeconomica et quidem alia in pace, alia in bello, alia negative, alia positive, coluntur.

Thesis 8.

Venerantur Reges Israëlis idola ecclesiastica, cum 1) civibus Ecclesiæ invitis, vi qvasi et tÿrannide, jus vocandi sacrorum ministros contra verbum Dei eripiunt, [calvâ] utut adhibitâ excusatione, qvod subjecti suum jus sponte in Reges transtulerint, cum tamen (veritas modò audiatur) violentiâ intoleranda illud Ecclesiæ jus, ut ministrorum regionum marsupia aurò impleantur, vel scorta Magnatum sacri Ministerii Candidatis pro legitimis conjugibus obtrudantur, sit ademptum. 2) Eadem Idola [in] Bethel adorant Reges Jsraëlis, cum, ob carnalem respectum, ob hypocrisin et adulatorias gratulationes indocti, rudes, inepti ad Episcopatum, Professiones et lautiora munera sacra, absque ullo examine aut δοκιμασία extolluntur, dignioribus et doctioribus per injuriam abjectis, spretis et neglectis, ut habetur Eccles: 10: v. 5.6.7. confer 2. Macch: 4. v. 7: 3) Eadem Bethelis Idola coluntur, cum Reges Jsraëlis bona et prædia Ecclesiastica per sacrilegium diripiunt, et in profanum et secularum usum avertunt. Ad extremum, cum oscitanter verbum Dei et admonitiones sacras, obstructis auribus et animis audiunt, item interdum etiam saxis obruunt sacros monitores 2. Parall: 24: v: 21: et cap: 25: v: 16: tunc autem Neronis ac Herodis filii existunt legitimi.

233

sig over; 2) i den kirkelige stand vil vi opregne ypperstepræsternes eller biskoppernes, rabbinernes eller professorernes, levitternes eller Jeroboams hofpræsters afgudsbilleder, der er opstillet i Bethel eller Guds hus.

Thesis 7.

Jeroboams og de øvrige israelitiske kongers afgudsbilleder er enten kirkelige eller politiske eller økonomiske, og nogle dyrkes jo i fred, andre i krig, nogle negativt, andre positivt.

Thesis 8.

Israels konger tilbeder kirkelige afguder, når de 1) mod Guds ord med vold og så at sige tyranni fratager kirkens borgere mod deres vilje retten til at kalde tjenere til helligdommene, idet der blev anvendt den skaldede undskyldning, at undersåtterne af egen drift har overført deres ret til kongerne, da dog (sandheden skal nu høres) den ret med utålelig vold er frataget kirken, for at de kongelige ministres punge kan fyldes med guld, eller stormændenes skøger pånødes den hellige tjenestes kandidater som lovformelige ægtefæller; 2) Israels konger tilbeder samme afgudsbilleder i Bethel, når ulærde, udannede, tåbelige på grund af kødeligt hensyn, på grund af hykleri og smigrende lykønskninger uden nogen eksamen eller prøvelse ophøjes til bispedømme, lærestole og fornemmere hellige embeder, idet de mere værdige og lærde med urette bliver forkastet, foragtet og forsømt, således som det findes i Prædikerens Bog X, vers 5. 6. 7, jf. 2. Makkabærbog IV, vers 7; 3) samme Bethels afgudsbilleder dyrkes, når Israels konger ved kirkeran røver kirkens gods og jordegods og tilvender sig det til uindviet og verdsligt brug; sluttelig, når de med forstokkede øren og sjæle ligegyldigt hører Guds ord og de hellige påmindelser; fremdeles overdænger de undertiden også de hellige påmindere med sten - 2. Krønikerens Bog XXIV, vers 21 og XXV, vers 16. Men da er de ægte sønner af Nero og Herodes.

234

Thesis 9.

Idola Jeroboami politica, sunt vel civilia, vel bellica, illa respiciunt vel [domum] judicii seu summi juris, vel domum supplicationum seu cancellos, vel ærarium, et alias publicas regni Jeroboami ædes, ut et regni bona, silvas, arces, prædia.

Thesis 10.

Eheu! non absque lamentis et subjectorum querelis videre et observare licet, quod Reges Israël sæpe [vident] alienis oculis, audiunt alienis auribus, respondent alienorum labiorum oraculis, regunt atque administrant alienis manibus. Nativos, insitos, atque ingenuos regni ordines et cives, antiquò stemmate, avitâ fortitudine ac virtute, nec non verâ nobilitate claros ceu περι(ψ)ημα et fungum altô [prætereunt] superciliô, omittunt, negligunt, atque repudiant, in horum locum electis, cooptatis, atque ad summum fortunæ, bonorum, honorum, et munerum fastigium evectis ac promotis exoticis / atque extraneis, peregrinisque, nugatoribus, Venatoribus, [pistoribus], lippis, Tonsoribus, lixis, calonibus, [fricticiceris] et nucis emptoribus, Agÿrtis, circumforaneis, blateronibus, et gerrarum sicularum venditoribus, Adulatorum, mimorum, momorum, parasitorum et leonum quisquiliis atque [umbris] phantasticis ac fanaticis, non sine Ecclesiæ damno, Patriæ luctu, bonorum gemitu, et ipsius Regis Jsraëlis pernicie ac calamitate.

Thesis 11.

Imprudencia, juris patrii ignorantia, tædium jus dicendi, indulgentia scelerum, nimia, nausea ac negligentia audiendi afflictorum supplicationes, obedientia exoticis adulatoribus præstita, sunt haud infima certè Jeroboami idola politica.

235

Thesis 9.

Jeroboams politiske afgudsbilleder er enten borgerlige eller militære. De vedrører enten domhuset eller højesterets hus eller kancelliet eller skrankerne eller skatkammeret og andre offentlige residenser i Jeroboams rige som f. eks. rigets gods, skove, borge, jordegods.

Thesis 10.

O ve, man kan ikke uden jamren og klager fra undersåtterne se og iagttage, at Israels konger ofte ser med fremmede øjne, hører med fremmede øren, svarer med fremmede læbers orakelsvar, styrer og forvalter med fremmede hænder, de forbigår, udelukker, forsømmer og forkaster rigets indfødte, medfødte og indsigtfulde stænder og borgere af gammel stamme med tapre og dydsirede forfædre samt berømte for sandt adelsskab ligesom smuds og svamp i dybt hovmod, idet der i disses sted udvælges, optages, ophøjes og forfremmes udlændinge og fremmede og omstrefjere, vindbøjtler, lykkejægere, »bagere«, øjensvage, barberer, marketendere, trosknægte, købere af ristet ært og nød, bedragere, omløbere, sladderhanke, sælgere af siciliske bagateller, fantastiske og fanatiske udskud og skygger af spytslikkere, komedianter, spottere, snyltegæster og ruffere til lykkens, de gode æresbevisningers og embeders højeste top ikke uden tab for kirken, sorg for fædrelandet, klagen fra de gode og ødelæggelse og undergang for selve Israels konge.

Thesis 11.

Ukløgskab, uvidenhed om fædrelandets ret, lede ved at øve ret, eftergivenhed over for forbrydelser, alt for megen kvalme og ligegyldighed under påhøring af de ulykkeliges bønner, lydighed, udvist over for fremmede smigrere er til visse næppe de ubetydeligste politiske afgudsbilleder hos Jeroboam.

236

Thesis 12.

Injuria est idolum horrendum ac tyrannidi affine, cum princeps incitamentis adulatorum, formam regimimis mutaturus, convocatos regni ordines, portis clausis, morte, gladiô, igne, bonorum confiscatione cogit, adigit, et compellit, jure suô cedere, ut antiqvis regni privilegiis, immunitatibus ac libertatis insignibus exuantur, spolientur, ac priventur. Qvibus rebus fit, ut nobiles ac regni ordines, ademptâ per coactionem libertate, etiam, interpositis vel mille juramentis, regi suô Jsraëlis nunquam post hac benè velint, nec candidè et sincere cupiant.

Thesis 13.

Colitur aliud, immane injuriæ idolum, cum servi, vasalli aut clientes alicujus proprietarii ac Domini, tot tributa, census, ac vectigalia solverint, ut depaupertati et omnibus bonis exuti panem mendicando qvætere cogantur, nullis interim redditibus ad verum Dominum promanantibus, fundô, insuper devastatô: ipse interim Dominus plena Jeroboami tributa et vectigalia pendere teneatur, qvâ tyrannide immanior excogitari neqvît ulla. Nimiis autem his exactionibus et pressuris qvibus nobiles, ignobiles, divites, si qvi sint, et pauperes pastorum et sacrorum munerum antistites, ut et politicorum promiscuè absque ullô discrimine, fictâ hâc sive ratione, sive excusatione, qvod omnium tutela ac defensio agitur, obnoxii involvuntur, omnem sui amorem in animis subjectorum exstingvit, everrit et exstirpat, [Jeroboamus,] cum malit metui qvam amari, injectô insuper ori ac [labiis] subjectorum Souverainitatis capi-/strô, loris, frænis, atque habenis, ut nè contra illicitum ac Deo inimicum imperandi modum, [hiscere,] nec eloqvi, nec fari aut agere præsumant. Sed conscientiiis, gemitibus, precibus, ac suspiriis dominari neqvît, [quocirca subjecti non ex

237

Thesis 12.

Uret er et rædsomt, med tyranni nærbeslægtet afgudsbillede, når fyrsten, der efter smigreres tilskyndelser vil forandre styreformen, nøder, driver og tvinger rigets sammenkaldte stænder, efter at portene er lukkede, med død, sværd, ild, beslaglæggelse af gods til at afstå fra deres ret, så at de fratages, berøves og frarøves rigets gamle privilegier, immuniteter og tegn på frihed. Herved sker det, at adelige og rigets stænder, efter at friheden er borttaget ved tvang, skønt der ligeledes er sat omtrent 1000 eder i pant, herefter aldrig kan lide eller rent og oprigtigt ønske godt for deres Israels konge.

Thesis 13.

Men et umådeligt afgudsbillede for uretfærdighed dyrkes, når en eller anden jorddrots og herres tjener, undergivne, klienter betaler så mange ekstraskatter, skatter og afgifter, at de, forarmede og berøvede alt gods, tvinges til at skaffe det daglige brød ved at tigge, idet der i mellemtiden ikke fremkommer nogle indtægter til den rette herre. Selv om grunden desuden er lagt øde, skal herren betale Jeroboam fulde skatter og afgifter, og der kan ikke udtænkes noget mere umådeligt end dette tyranni. Men ved disse alt for store opkrævninger og udpresninger, hvormed velbyrdige, vanbyrdige, rige, hvis sådanne findes, og fattige, præster og de hellige embeders foresatte såvel som de politiskes i flæng uden nogen forskel enten under denne opdigtede fornuftgrund eller undskyldning, at det drejer sig om alles beskyttelse og værn, prisgivne tilhylles, udsletter, tilintetgør og udrydder Jeroboam al kærlighed til sig i undersåtternes sjæle, når han hellere vil frygtes end elskes, idet der desuden på undersåtternes mund og læber bliver lagt en suverænitets grime, tømmer, bidsler og tøjler, at de ikke skal driste sig til at mukke, ej heller udtale sig om eller sige eller handle imod denne ulovlige og gudsfjendske måde at herske på, men Jeroboam kan ikke herske 238 intimis fibrarum recessibus, sed extremis modo labiis, pro Rege Jeroboame et regnatrice domo preces fundant].

Thesis 14.

Nimia Jeroboami indulgentia in plectendis Principibus [ac] ducibus [bellicis], proditiōnis apertæ convictis, prostratâ scilicet disciplinâ militari, est Jdolum plusquam execrabile, quod etiam periclitante patria, colitur et adoratur; unde contingit, ut milite gregario vel ob vile aliquod Facinus, vel ob [flagitatum] stipendium, quod officarii furtivis manibus gregario militi surripiunt, suspendiō ac morte mulctatō, duces maximi et medioximi, qvi integros exercitus interneconi dederunt, et qvi alias mille mortibus dignas proditiōnes commiserunt, ob affinitatem assentatorum, eorumqve, Rege Jeroboamo exoratō, interpositas precum fallacias, innocui, vitæ integri scelerisqve puri [pronunciantur] fortè levi mulctâ onusti.

Thesis 15.

Jdola Jeroboami domestica varia sunt, sed præcipuè, violatio [foederis] conjugalis, adulteriis et vagis libidinibus contaminati, quibus Deum ad implacabilem eandemque justam excitat iram, se ac domum regnatricem infandâ labe inficit, patriam ultimo discrimini exponit, hostibus devincendis haudquaquam par [aut] sufficiens, exercitu ob id genus flagitia diris qvasi devoto, unde fit, ut multarum Litaniarum et supplicationum publicarum, juxta literam sed non spiritum severius injunctæ promulgationes, Deo minimè placeant, qvippe qvi cultum exigit atque efflagitat ἀμίαντων Jac: 1: Nec è templo in lupanar migrare unctis Domini dignum censetur. Fuge itaqve Jeroboame, domesticum tuum Jdolum Priapo sacrum, ut nè, ceu David et Salomon plures regni portiones 239 over samvittigheden, stønnen, bønner og suk, hvorfor undersåtterne udgyder bønner for kong Jeroboam og herskerhuset ikke fra fibrenes inderste lønkamre, men blot fra læbernes yderkanter.

Thesis 14.

Jeroboams alt for store eftergivenhed over for de fyrster og hærførere, der er overbeviste om åbenlyst forræderi, nemlig den omstyrtede krigstugt, er et mere end forbandelsesværdigt afgudsbillede, fordi det dyrkes og tilbedes, når fædrelandet står på spil, hvoraf det hænder, at når den menige soldat enten på grund af en betydningsløs misgerning eller på grund af krav om den sold, som officererne stjæler fra den

menige soldat med tyvefingre, bliver straffet med hængning og død, erklæres de største og middelstore førere, som har givet hele hære til nedhugning, og som har begået andre forræderier, værdige til 1000 (gange) døden, på grund af smigrernes nære forbindelser og - efter anråbelse af kong Jeroboam - deres bedrageriske bønners mellemkomst for uskyldige, renlivede og skyldfri, muligvis bebyrdet med en let plet.

Thesis 15.

Jeroboams hjemlige afgudsbilleder er forskelligartede, men især krænkelser af ægteskabsbåndet, der er besmittet med hor og løse forbindelser, hvorved han opægger Gud til uforsonlig og i lige måde retfærdig vrede, fordærver sig og kongehuset med en afskyelig plet, udsætter fædrelandet for den yderste fare, da han næppe er på højde med eller i stand til at overvinde fjenderne, da hæren er hengiven til forbandelser på grund af den art skændsler, hvoraf det kommer, at bekendtgørelser om de mange offentlige litanier og bønner, der strengt er pålagt efter bogstaven, ikke efter ånden, på ingen måde behager Gud, som jo kræver og fordrer uplettet dyrkelse, Jakobs Brev I, og det anses ikke for værdigt for Herrens salvede at gå fra kirken til bordellet. Undgå derfor, Jeroboam, dit hjemlige afgudsbillede, helligt for Priapus, at du ikke som David og Salomon skal miste flere dele og lodder 240 et partes amittas, vicinisqve Philistæis cedas, atqve apud Deum jure tibi infensum indesinenter malè audias.

Thesis 16.

Vidimus, non adoravimus, sed profligavimus et prostravimus Spiritu Eliæ muniti idola hæc Jeroboami politica et Ecclesiastica: reliquum jam nunc est, [ut] perlustremus Idola Ministrorum regionum, Consiliariorum intimorum, [Cancellariorum], Qvæstorum, ærariorum / publicæ pecuniæ Numeratorum, summorum Commissariorum, Imperatorum ac ducum bellicorum, Secretariorum, Judicum Summorum, Provincialium et infimorum Consulium et Senatorum, Publicanorum, Scribarum, Præfectorum, et qvô demum nomine insigniantur.

Thesis 17.

Horum statuum atqve ordinum Idola in multis conveniunt, qvippe qvæ et ab omnibus et singulis coluntur et adorantur contra Exod: 18. v. 21 confer psalm: 82: v. 3: seqv: suntqve horum Idola politica Avaritia vitiorum regina ad unum omnium, dolus malus, fraudulentia, turpis et sordida sordidi lucri cupiditas, superbia atqve ambitio, pectore, ore, gestibus et vestibibus declarata, abominatio pietatis, ceu qvæ rationi status adversetur, adulteria, et alienarum uxorum contrectationes, concubinatus, pellicatus, libidines vagæ, scortationes pro ludo et joco habitæ. Monopolia et alienarum hæreditatum, indultu diplomatis Jeroboami fraudulenter impetrati, rapinæ, injuriæ, fraudes, judicia ac testimonia falsa, et si qvæ sint plura millies millena millia. Hinc jura venduntur, Ecclesiæ venum exponuntur, rege frustra prohibente immò mortem minitante, munera civilia, bellica, sacra, auctioni obnoxia prostant. Venia datur corvis, vexat censura columbas; venalia jura, Tempa, sacerdotes, coelum et venale, Deusqve. Patria proditur, proditio à proditorum 241 af riget og bøjje dig for filistrene i nabolaget, og du skal uophørligt høre ilde hos Gud, der med rette er opbragt på dig.

Thesis 16.

Vi har set, ikke tilbudt, men vi har nedstyrtet og nedlagt disse Jeroboams politiske og kirkelige afgudsbilleder, bestyrket med Elias' ånd; tilbage står nu, at vi belyser afgudsbilleder hos de kongelige ministre, nærmeste rådgivere, kancellister, kvæstorer, skatmestre, rentemestre, højkommissærer, feltherrer og krigsøverst, sekretærer, højesteretsdommere, herredsfogeder og birkedommere, borgmestre og rådmænd, toldere, skrivere, statholdere, og med hvilket navn de end kendetegnes.

Thesis 17.

Disse stillinger og stænders afgudsbilleder mødes i meget, da de jo også dyrkes og tilbedes af alle og enhver, mod 2. Mosebog XVIII, vers 21, jf. Salme LXXXII, vers 3 ff. Der er følgende politiske afguds billeder: havepsyge, den lasternes dronning til det allermeste, bedrageri, skændig træskhed, smudsig begær efter smudsig vinding, overmod og ærgerrighed, erklæret med hjerte, mund, fagter og klæder, afsky for fromhed, ligesom den, der står i modsætning til statshusholdningen, ægteskabsbrud og beføling af andres hustruer, konkubineforhold, med hustruforhold, løse forbindelser, skørlevned, der anses for leg og spøg, monopoler og bevillinger på andres arv, der bedragerisk er opnået ved Jeroboams dokument, røverier, uretfærdigheder, svig, falske domme og vidnesbyrd, og så sandt som det er flere tusinde gange tusindfold tusind. Herved sælges rettigheder, kirker udbydes til salg, skønt kongen for gæves forbyder, nej tværtimod truer med døden; borgerlige, militære, hellige embeder er til salg, man giver ravnene tilgivelse, den plager duerne med censur; rettigheder, kirker, præster er til fals, himmelen og Gud er til fals, fædrelandet forrådes, forræderiet lægges med forstil lelse, undskyldes, mildnes, svækkes af forrædernes svogre efter lange 242 affinibus, per longas disputationes collegiorum, Jeroboamô exoratô et blanditiis assentantium irretitô, fucô tegitur, excusatur, mollitur, extenuatur, condonatur tandem, hâc proditori injunctâ poena, ut in prædio suo, mero ac ventri indulgeat, et proditorium suum corpus omnibus deliciis ad mortem usque conficiat. Interim miserrima, luctuosissima et calamitosissima patria, ab his latronibus, fratribus societatis incendiariæ de la Brosse laceratur, infamatur, exsugitur, spoliatur, evacuatur, et ex imis fundamentis dejicitur. Attendite coeli, vindicate, plectite, punite, et amaras radices patriæ damnosas extirpate! audite, qvæso, pietatem ingemiscentem! lugete proscripta in exilium æternum jura! dolete extorrem prudentiam, lamentamini candorem evanidum! acerbis deflete lacrimis bonorum ruinam et totalem agonizanti patriæ, sed clandestinam eversionem. Piget autem me stygiis hisce et infernalibus furiis ad clavum et / gubernacula regni Jeroboamici sedentibus ulterius genua flectere, iisque vel enumerandis vel castigandis citius immori quam immorari. Audio tamen Jdolum Avaritiæ ac δωροφάγίας rem et causam suam tutari, qvôd hujus Jdoli adoratores obvertunt, se nimiis exactionibus, et impositis tributis coactos, immô propriô stipendio privatos, munera sacra, civilia, bellica licitantibus vendere. Sed nos hanc controversiam non facimus nostram, rem proinde in medio relinqvimus dictô Paulinô moniti: non facienda sunt mala, ut eveniant bona.

Thesis 18.

Pergimus ad Jdola bellica eaqve numerô fere carentia, qvæ venerantur maximi, medioximi, minimi, ut vix eis saltem enumerandis nos agnoscamus pares. Fando inaudivimus Imperatores, duces, et officarios, alieni Regis pecuniis, et auro exoticô corruptos, non sine perjuriô, integros exercitus hosti prodere, castella et castra suæ fidei ac tutelæ commissa dedere, regionem vel proprii Regis, vel quam ille justis 243 diskussioner i kollegierne, efter at Jeroboam er anråbt og indfanget af smigrernes smiger, eftergives, efter at forræderen omsider har fået pålagt denne straf, at han kan hengive sig til drik og frådseri på sit gods og svække sit forræderiske legeme med alle delikatesser indtil døden; i mellemtiden sønderrives, bringes i vanry, antændes, udsuges, plyndres, udtømmes og nedstyrtet det såre ulykkelige, sørgelige og hjem søgte fædreland fra de sidste grundsten af disse røvere, brødre af brandstifterselskabet de la Brosse. Giv agt, himle, hævn, straf, gengæld og udryd fædrelandets bitre farlige rødder, hør, beder jeg, den sukkende fromhed, sørg over retten, der er fordømt til evig landflygtighed, føl smerte over den landflygtige klogskab, sørg over den svindende oprigtighed, begræd med bitre tårer de godes ødelæggelse og fuldstændige, men hemmelige tilintetgørelse af det kæmpende fædreland; men jeg ærgrer mig over yderligere at bøje knæ for disse underverdenens og helvedes plageånder, der sidder ved roret og styrepinden i det jeroboamitiske rige, og vil snarere dø end dvæle ved enten at opregne eller at straffe disse. Jeg hører dog, at dette afgudsbillede for havepsyge og griskhed efter gaver så at sige beskytter sit forhold og sin sag, fordi tilbederne af dette afgudsbillede tænker på, at de, tvunget af alt for store krav og pålagte skatter, ja snarere berøvet eget

underhold, sælger gejstlige, borgerlige, militære embeder til dem, der byder; men vi forårsager ikke denne trætte, vi lader derfor vor sag uafgjort, mindet om Pauli ord: »Man skal ikke gøre ondt, for at der kan komme godt deraf«.

Thesis 18.

Nu fortsætter vi til afgudsbillederne for krig, og de mangler næsten tal, som de største, middelstore og mindste tilbeder, så at vi erkender os næppe jævnbyrdige til i det mindste at opregne dem. Vi har hørt sige, at feltherrer, øverster og officerer var blevet bestukket med en fremmed konges penge og fremmed guld, og at de ikke uden mened forråder hele hære til fjenden, overgiver forskansninger og borge, der er betroet deres troskab og beskyttelse, hærger enten deres egen konges område 244

repetit armis, flammis, incendiis, direptionibus ac cædibus, longè truculentius qvam ipsum hostem devastare. Opportunum tempus negligere, et [negligenter] terere, hosti claustris inclusô elabendi rimam et occasionem aperire, ut incolumis evadat, clandestina sed nefaria literarum commercia cum hoste ultro citroqve habere, è regione occupata non hostes, sed boves et oves abigere, in publico prælio copiarum cornua confundere, ut sinistrum cornu cum sinistra fortuna haud raro sed plus vice simplici conflictetur, sopore ac somnô obrutos hosti [insulam] invadendi copiam facere, ducibus interim de suprema Domini potestate rixantibus, [donec] superveniens Philippus aliquis, non sine ingenti strage, litem dirimat, diremptum cum largo sanguine deponat. Consiliarios intimos militares prava et perversa suggerere consilia vel de tempore protrahendo, vel de exercitu dividendo, et parte ejus in medium hostium agmen immittenda, vel de urbe plusqvam munitissima et humana ope vix superabili, frustra et incassum ponte fractô oppugnanda, vel de civitate Christiani alicujus Regis justo commeatu ac re frumentaria non instruenda, in qvibus et ejus furfuris sexcentis / aliis, imprudentissimarum mentium consiliis frigidis ac distractis, more vulpinum Samsonicarum, sapientissimi consilarii bellici, ut haberi volunt, à mascula rusticorum prole bellum vel per transennam perlustrante exploduntur, deridentur, exhibantur, et æternis diris devoentur. Porrò compertum habemus, eadem idola bellica non abstinuisse ab insidiis Regi et toti patriæ collocandis, nec non omne flagitiorum genus in bello exercuisse, impunitatem tamen à plusqvam nimis indulgentissimo Rege consequuta. Sed qvosnam Fructus ejusmodi prodicionis et diuturnæ moræ, nec non præter jus fasqve concessæ impunitatis sperabimus et præstolabimur? respondeo: pacem perniciosissimam, luctuosam, foedam, bonisqve deplorandam omnibus, laceratam patriam, et in suis, si non cineribus, certè suspiriis anhelantem, 245

eller det, han søger at genvinde med retfærdige våben, med flammer, ildspåsættelser, udplyndringer langt mere rådt end fjenden selv, forsømmer det gunstige tidspunkt og spilder den forsømmeligt, åbner en revne og en anledning for fjenden, der var indesluttet af forskansninger, til at undvige, således at han undslipper uskadt, de har hemmelige, men skændige brevlige handler frem og tilbage med fjenden; de røver ikke fjenderne fra den besatte egn, men okser og forråd, de sammenblander hærens fløje under offentligt slag, således at venstre fløj næppe sjældent, men mere end én gang kæmper med ulykkeligt udfald, de skaffer, overvældet af søvn og dvale, fjenden adgang til at angribe øen, idet hærførerne i mellemtiden kivedes om den højeste kommandopost, indtil en eller anden Filip, der kom uventet, ikke uden et umådeligt nederlag, bilagde den bilagte strid og bragte den til ophør med et stort blodbad; de fortroligste militære rådgivere udtænker dårlige og onde råd enten om at trække tiden ud eller om at dele hæren og sende en del af den midt ind i fjendernes slagorden eller om at angribe en mere end velbefæstet og med menneskelig kraft næppe overvindelig by, forgæves og til ingen nytte, da broen blev afbrudt, eller om ikke at forsyne en eller anden kristen konges stad med rimeligt forråd og kornforsyning, med hensyn til hvilke og dette skæls 600 andre planer, såre ukloge sinds kolde og adsplittede planer (efter de samsoniske ræves skik) de såre vise krigsråder (som de vil regnes for) udklappes, udles, udpibes og ofres til evige forbandelser af en bondesøn af mandkøn, der oplyser krigen eller snaren. Fremdeles har vi erfaret, at samme krigsavgudsbilleder ikke har afholdt sig fra at lægge baghold mod kongen og hele fædrelandet samt har udøvet enhver art skændsler i krigen, (men) at de dog ikke er blevet straffet af den mere end alt for højst eftergivende konge. Men hvilke frugter af dette forræderi og den daglige tøven samt den ustraffethed, der er tilstået hinsides ret og billighed kan vi håbe og vente på? Jeg svarer: en højst ødelæggende, sørgelig, hæslig og for alle gode beklagelig fred, et sønderrevet fædreland, som stønner, skriger og er stedt i pine - om ikke under sin aske, så til visse under sine suk, så at jeg undrer mig over, at himlenes retfærdighed ikke nedstyrter ild over disse skændige forrædere og dødbringende 246 vagientem et in agone constitutam, ut mirer, justitiam coelorum non immitere ignem in nefarios istos proditores et perniciosos consiliarios, tot malorum, totqve infortuniorum fabros et auctores exitialis, vel terram faucibus suis apertis eosdem deglutire et absorbere nolle. Da, qvæso, rationem, qvòd non coelum et terra de iis vindictam sumat justissimam? respondeo: qvia nec in coelo nec in terra locum merentur, stýgis qvippe et inferni candidati. Manet tamen in vigore suo tritum illud vicinorum nostrorum Danorum puta, proverbium: Mand henger de smaa tyfve och lader de store gaæ.

Thesis 19.

Jam ad Jdola in Bethel collocata, seu Ecclesiastica, quæ Ecclesiam Dei infestant; animadvertimus enim Pontifices ac Rabbinos Judæorum, non minoribus sed vel paribus vel longè deterioribus excellere vitiis; qvippe quorum haud ita pauci sunt tepidi non Deo ministrantes, sed Jeroboamo et ministris Regiis, more Parasitorum, mimorum atque adulatorum blandientes, caudam vulpinam ad cujusvis nutum vibrare. Dupliciâ autem heic offendimus Jdola vocationis scilicet et administrationis. Jtem, Pontifices nostri, posthabitâ Ecclesiâ ejusdemque curâ et custodiâ, in novam nobilitatis formam et Metamorphosin conversi, alienis [eisque mundanis] superbiunt plumis, Δωροφαγίας flatu ac ξενοδοξίας fastu insaniunt Matth: 6: v: 2 et seqv: Matth: 23 per totum / Philargyrias (φιλαργυρίας) flammis ac incendiô consumuntur, ut mirum sit, quod non in cineres abeant et vaporem. Miseros et in omni ævo flebiles Pastores sibi subjectos justô gravius affligunt, ceu κατακυριεύοντες τῶν κλήρων, [1. Pet. 5: v: 3:] exhauriunt, et præter jus et æqvum, impositis tributis evacuant, et pessundant, ut Jeroboamo et summis ejus Commissariis adulentur, propriaque compleant marsuppia, ubi miseri Pastores bestias illas Papales adorare et muneribus onerare, coguntur, regulis ipsorum, quid inquam, 247 råder, ødelæggende smede og ophavsmænd til så mange onder og så mange ulykker, eller jorden med sine åbne svælg ikke ville opsluge og optage samme. Giv, beder jeg, grunden til, at himmelen og jorden ikke tager den mest retfærdige hævn over dem; jeg svarer: eftersom de hverken fortjener plads i himmelen eller på jorden - de er jo underverdenens og helvedes kandidater - forbliver dog vore naboers, nemlig danskernes gængse ordsprog i kraft: Man hænger de små tyve og lader de store gå.

Thesis 19.

Nu til de afgudsbilleder, der er opstillet i Bethel, eller de kirkelige, der truer Guds kirke; thi vi bemærker, at bisperne og jødernes rabbinere ikke udmærker sig ved mindre, men enten ved samme eller langt værre laster (af hvilke jo således næppe få er lunkne), idet de ikke tjener Gud, men Jeroboam og de kongelige ministre og smigrer efter snyltegæsters, skuespilleres og spytslikkeres skik og logrer med rævehalen efter enhvers nik. Men her støder vi på dobbelte afgudsbilleder, nemlig kaldets og forvaltningens. Fremdeles bryster vore bisper sig under tilsidesættelse af kirken og omsorgen for og værnet af samme, idet de har forandret sig til en ny fornemheds form og skikkelse, af fremmede og for dem verdslige fjer, de raser af opblæsthed og griskhed, ærgerrighed og stolthed, Matthæus VI, vers 2 ff., Matthæus XXIII i sin helhed; de fortæres af pengebegærets flammer og ild, så at det er forunderligt, at de ikke går under i aske og damp; de hjemsøger alvorligere end retfærdigt de ulykkelige og til enhver tid beklagelige præster, der er underkastet dem, og udplyndrer dem som dem, der behersker gejstligheden, 1. Peters Brev V, vers 3, og de udsuger og ødelægger dem med pålagte skatter ud over ret og billighed, for at de kan krybe for Jeroboam og hans højeste kommissærer og fylde deres egne punge, hvor de ulykkelige præster tvinges til at tilbede de papistiske dyr og belæsse dem med gaver, idet deres underkonger (hvad siger jeg?), deres svende, ikke bliver forbigået eller lades uden gaver; 248 famulis non præteritis nec indotatis. Qvalis enim Dominus, talis servus, Matth: 8: v: 9: Etenim prædæ ac rapinæ seu cornix in luco vel sylvâ glocitans, ceu vulpes anseribus inhiant retia tendit; superbiæ, ambitionis et arrogantiaæ flatu et fastu haud secus ac massa, Pistoris, Os: 7: v. 4: intumescunt; in typos seculares, profanos ac politicos prorsus transfusi, pastores gregis dominici at alios sacrorum Ministros haud aliter ac περιχαθάρμαία, pro nihilo habent et flocci æstimant; commodis Pastorum aut Ecclesiæ ejus, qui jus in omnes habet, neutiqvam invigilant. Sicut autem agricolæ larvas et terriculamenta in frugibus atque agris ad abigendum aves [erigunt] et exponunt, ita hi Pastorum strigiles et ministrorum sacrorum flagella ceu ἀλλότριοι ἐπίσκοποι se Ecclesiæ ac ministrorum terriculamenta venditant et turgidi pronuntiant. Sed detrahite leoninam pellem, ut interius latens vulpes in lucem protracta prodeat. Quid, quæso, agunt, quid meditantur, quid moliuntur ad Ecclesiæ commodum et Dei gloriam Papales isti visitatores et inspectores? an conciones habent crebras? respondeo: non nisi funerales largis muneribus conducti? an eruditos edunt libros? respondeo: non libros sed liberos, Parentum simios ut ne ovum ovo similius? an sacra biblia doctis commentariis exponunt? neutiqvam, studiô enim [χ]ρυσσοποιίας intenti, Politicam et Chemicam Practicam assiduè volunt, Jeroboamo præterea inserviunt, ceu tributorum sacrorum exactores, ventri insuper ac somno dediti, insignes utinam hÿdropicos coacervant ventres, γαστ[έ]ρες ἀργαί, κακαθηρία; à Chiragra tamen sunt immunes, porrige modô ipsis ducatos mille, et persentisces satis rapaces eos gestare manus, / sed tempus est, ut Jdolis illis nuntiô remissô, ad verum Deum conversi, inculpati Episcopi officio fungantur.

Thesis 20.

Examinavimus omnium Jdola Pontificum, seu Episcoporum 249 thi således som Herren, således hans tjener, Matthæus VIII, vers 9; thi de higer efter bytte og rov ligesom kragen, der skriger i lund og skov, de blærer sig, ligesom ræven sætter snarer for gæssene, af overmod, ærgerrigheds og hovmods opblæsthed og stolthed og puster sig op næppe anderledes end bagerens dej, Hoseas VII, vers 4, de omstøbes fremdeles til verdslige, profane og politiske typer; de regner hyrderne over Herrens hjord og andre medhjælpere ved kirkerne for intet, næppe anderledes end skarn, og vurderer dem til en døjt, og de drager aldeles ikke omsorg for præsterne eller hans kirkes tarv, som har ret over for alle. Men ligesom landmændene rejser og opstiller masker og skræmsler i kornet og markerne for at forjage fuglene, således tilbyder disse præsternes strigler og kirkernes tjeneres piske sig ligesom fremmede biskopper som kirken og de helliges medhjælperes skræmsler og forkynder det svulstigt. Men drag nu skindet af løven, at den ræv, der skjuler sig derunder, bliver afdækket og kommer frem i lyset. Hvad gør de, beder jeg, hvad tænker de på, hvad pønser de på til kirkens fordel og Guds ære, disse pavelige visitatorer og feltherrer? Mon de holder hyppige prædikener? Jeg svarer: ikke undtagen ligprædikener, købte med store gaver. Mon de frembringer lærde bøger? Jeg svarer: ikke bøger, men børn, forældrenes aber, at et æg ikke er mere lig et æg. Mon de fremlægger de hellige bibelske sager med lærde kommentarer? Jeg svarer: ingenlunde, thi de er optaget af iver efter guldmageri, de overvejer vedvarende politisk og kemisk virksomhed, desuden er de Jeroboam til tjeneste som opkrævere af de gejstlige skatter, yderligere hengivne til mad og søvn, de ophober fremtrædende maver (gid de var vattersottige!), dovne maver, slette vilddyr. De er dog fri for gift i hænderne, ræk dem blot 1000 dukater, og du vil føle stærkt, at de har tilstrækkeligt begærlige hænder, men det er tid, at de siger sig løs fra disse afgudsbilleder, vender sig til den sande Gud og udøver deres embede som ulastelige biskopper.

Thesis 20.

Vi har nu undersøgt alle ypperstepræsters eller jødiske biskoppers afgudsbilleder i Jeroboams rige; vi vil omsider hilse rabbinerne eller 250

Judaicorum in regno Jeroboami: salutabimus jam tandem Rabinos seu Sýnagogæ magnæ præfectos, dictos alias Gymnosophistas, Druidas, Professores etc: qvi antè laudatis Pontificibus ad amussim in omni vitiorum illuviè et consortio ὁμόψηφοι existunt. Qvibus, obsecro, studiis distracti et occupati tenentur boni viri? respondeo: ἀπροσωπολέπτως annuas disputationes nunquam habent, qvippe qvas æterno ostracismo mulctarunt, et ceu venenum præsentaneum ad extremas Indiæ oras proscripserunt. Publicas freqventer negligunt prælectiones, nullæ aperiunt collegiæ, nec consiliis, nec auxiliis, nec ulla ope studiosæ juventuti succurrunt. Sed, vice versâ, miseros cives horrendarum legum idolis gestandis aggravant, ambitionis, avaritiæ, arrogantæ tumore et fastu omnes etiam profanissimos Politicos longis post se relinqvunt parasangis, ut verear, nè ilia tumidis aularum rumpantur Simiis. Non in libris, unô tamen vel alterô saniore exceptô, ut Rabbi Jehuda Haccadosch et Rabbi Levi Bengersen, sed in liberis more Pontificum conficiendis, toti sunt occupati; ad qvòd naturæ opus si nec propriæ suffecerint vires, nec confectio alchermes perditas restaurare valuerit, certè tamen profectò non defuturi sunt Collegæ Parastatæ, σύνεργοι, coadjutores et Sýmmitæ in Cathedra domestica suppetias allaturi. Sed do instantiam: nonne studiosus in Consistorio judicant, mulctant, increpant, carceri [mancipant]? nonne attestaciones vendunt, et dimissiones habent venales, nonne cives gladiò, qvò tamen hi agonizantem patriam ab orco revocârunt, satis fastuose exuunt, nonne per πολυπραγμοσύνην, vacuis relictis nostris Academicis in Comitia et Politica idola avolant? nonne cibò putridò et corruptissimò in communitate miserorum civium ventres effarciendos curant auro Oëkonomi corrupti? nonne titulos deponunt Academicos, ceu ascititia dignitate politicâ longè inferiores? respondeo: / concedo totum argumentum. Tuum autem est lugere, Prophetas in Saulos esse conversos, et angelos lucis, per stýgiam 251 den store synagoges forstandere, også kaldet brahminer, druider, professorer o.s.v., som på stribe er enige med de foran lovpriste biskopper i hele det smuds og fællesskab af laster. Jeg besværges jer, med hvilke studier er de gode mænd sysselsat og optaget? Jeg svarer: uden persons anseelse, de holder aldrig årlige disputatser, som de jo har straffet med evig ostrakisme og ligesom hurtigvirkende gift har landsforvist til Indiens fjerneste kyster. De forsømmer hyppigt de offentlige forelæsninger. De åbner ingen kollegier. De kommer hverken den studerende ungdom til hjælp med råd eller dåd eller nogen indflydelse, men plager omvendt de ulykkelige akademiske borgere med skrækkelige loves afgudsbilleder, som skal tilbedes. De lader ligeledes alle de mest verdslige politikere bag sig med lange parasanger, hvad angår ærgerrigheds, havesyges, hovmods opblæsthed og stolthed, så at jeg frygter, at maverne sprænges på disse opblæste hofaber. De er alle optaget, ikke af at fuldende bøger (dog undtaget en eller anden mere fornuftig

som rabbi Jehuda Haccadosch og rabbi Levi Bengersen), men af at gøre børn, til hvilket naturligt arbejde, hvis hverken egne kræfter slår til eller forfærdigelsen af Alkermes kan genoprette de tabte kræfter, de til visse dog i sandhed ikke vil savne kolleger, assistenter, medhjælpere, koadjutorer og medpræster, som vil bringe hjælp på den hjemlige talerstol. Men jeg gør indvending. Mon ikke de i konsistorium dømmes, straffer, håner, kaster de studerende i fængsel? Mon ikke de sælger attestatser og har dimissioner til salg? Mon ikke de tilstrækkeligt hovmodigt berøver de akademiske borgere den kårde, hvormed disse dog har kaldt det stønnende fædreland tilbage fra underverdenen? Mon ikke de flyver til forsamlinger og politiske afgudsbilleder af nyfigenhed og efterlader de akademiske lærestole tomme? Mon ikke de sørger for, at de ulykkelige akademiske borgeres maver i kommunitetet mættes med skiden og såre fordærvet føde, bestukket af økonomens guld? Mon ikke de aflægger de akademiske titler som langt ringere end anmasselse og politisk værdighed? Jeg svarer: Jeg opgiver hele beviset; men det tilkommer at sørge over, at profeter er blevet omvendt til Saul'er, og at lysets engle ved underverdenens forvandling ikke så meget er blevet omformet som omskabt til Satans masker og skikkelser.

252

metamorphosin, in larvas et formas Satanæ non tam esse transformatos, qvam transsubstantiatos.

Coronidis locô Zedechiam 1: Reg: 22: Achabi concionatorem aulicum benevolo lectori depingam; hic qvidem genuinum Prophetam et Boanerges se venditat, sed simulat, in vitia qvidem generaliter et in speciem intonat et invehitur, sed nec cameram Achabi intrare, vitia privatim reprehensurus, nec in confessionibus privatis aut colloquiis secretioribus more ac Zelô Johannis Luc: 3: increpare, objurgare, iram Dei minitari delinqventi Herodi sustinet. Huc accedit, qvòd avis illa Salomonis Eccl: 10: v: 20 in aurem mihi mussitavit, bonum hunc virum longiores habere manus, et munus ac vicem Secretarii haud rarò non rogatum supplere, oblatam Regis monetam haudqvaqvam spernere. Sed depone, qvæso, ista idola et indue tibi Eliæ ac Johannis Heroicum Spiritum; qvòd si no feceris, Deus sanguinem impii in peccatis suis monentis, et à te justâ haudqvaqvam severitate moniti, aut ad meliorem vitæ frugem reducti, à te certò certius reqviret, et qvidem in extremis mundi flammis exurendi.

COROLLARIA

1.

Imperium nostrum patrium seu Svecorum inter reliqua Christiani orbis regna excellit, ceu inter ignes luna minores, ob 4: regii throni fulcra, 1 castam pietatem, 2: invictam fortitudinem, 3: solidam prudentiam pacis bellique tempore, 4: probitatem in subditos intemeratam, atqve ob ministrorum regionum, Civiliū ac militarium fidem, innocentiam, candorem, fortitudinem, ac prudentiam, sed præcipuè non fucatam in Deum pietatem.

2.

Optimè regnum administratur, ubi Princeps fuerit bonus

253

Men i Coronis' sted vil jeg afmale Zedekias, 1. Kongernes Bog XXII, Akabs hofprædikant, for den velvillige læser: denne anbefaler sig selv som ægte profet og Boanerges, men han foregiver, han brøler og går til angreb mod laster i almindelighed og i særdeleshed; men han gennemfører hverken at træde ind i Akabs kammer og dadle lasterne under private former eller tordne mod, bebrejde, true den Herodes, der forser sig, med Guds vrede efter Johannes' skik og nidkærhed, Lukas III, ved private skriftemål eller nok så hemmelige samtaler. Hertil kommer, at Salomons fugl, Prædikerens Bog X, vers 20, har mumlet mig i øret, at denne gode mand har temmelig lange hænder og næppe sjældent uopfordret udfylder en sekretærs embede og

træder i hans sted, foragter på ingen måde kongens tilbudte penge. Men afsæt, beder jeg, disse afgudsbilleder og ifør dig Elias' og Johannes' heroiske ånd. Men hvis du ikke gør det, skal Gud sikkert og vist kræve blodet af den ugudelige og af den, der dør i sine synder og ingenlunde er blevet påmindet af dig med retfærdig strenghed eller af dig er blevet ført tilbage til en bedre livsfrugt, og som jo skal brænde op i flammerne på verdens yderste dag.

TILFØJELSER

1.

Vort fædrene eller svenske rige udmærker sig blandt de øvrige riger på den kristne jord ligesom månen blandt de mindre luer på grund af fire støtter for den kongelige trone: 1) uskyldig fromhed; 2) uovervindelig tapperhed; 3) grundfæstet klogskab i freds- og krigstid; 4) uforfærdet retskaffenhed mod de undergivne og trofasthed, uskyldighed, redelighed, tapperhed og klogskab hos de kongelige ministre, borgerlige og militære, men især usminket fromhed over for Gud.

2.

Riget forvaltes bedst, hvor fyrsten er en god teolog, i det mindste en 254 Theologus Practicus, saltèm Catecheticus, insignis politicus et juridicus practicus, nec non castus et laudabilis OEconomus seu paterfamilias Practicus.

3.

Patriotas atqve ingenuos, patriæ cives nobiles, ignobiles, sicubi digni et capaces fuerint, exteris et adventitiis semper præferet Princeps, exoticis Agÿrtis, nè qvidem locum in patriæ, nè dum regni honores, privilegia, munia, opes, arces, dignitates, aut amorem Regium attribuet.

4.

Tempore pacis masculam rusticorum prolem arma gestare, seqvi signa ordines servare, discurrere in cornu, prudens docebit Princeps; eâ autem specie vitare ac prohibere plebem sclopeta habere atqve usurpare (qvod nos Sveci non solemus) nè lepores ac feras deliciis ac gulæ magnatum inservituras devorent simul ac devastent, est corda futurorum militum in leporina transformare; qvò enim plures inter venandum in regno tuo obvios habueris lepores, eò in aciem educes plures milites leporinos seu timidos atqve ignavos. / Jn pace itaqve ad bellum nos parabimus, nè imparati adorientem ex improvise hostem excipiamus, et nè exoticis semper usuri simus militibus, qvibus vix fidere licet. Qvocirca nos Sveci nationales nostros armis semper assvetos rusticorum filios exteris semper præferimus, vicinorum clade edocti.

5.

Qvi arma sumit, non gloriabitur de fortunæ faventis aura, priusquam eadem feliciter deposuerit, fortuna enim belli, quam reverenter habeas svademus, mutatur in horas.

255

praktisk kateket, en udmærket politiker og praktisk jurist samt en uegennyttig og rosværdig økonom eller praktisk familiefader.

3.

Fyrsten skal altid foretrække landsmænd og fædrelandets skarpsindige borgere, adelige, uadelige, hvor de end har vist sig værdige og duelige, for de udenlandske og fremmede. Han skal ikke engang tildele de fremmede bedragere et sted i fædrelandet, ej heller rigets æresbevisninger, privilegier, embeder, forråd, borge, værdigheder eller den kongelige kærlighed.

4.

I fredstid vil den kloge fyrste lære bøndernes mandkøn at bruge våben, at følge hætteg, at holde rækkerne, at fordele sig til fløjene. Men at have den ide at undgå og forbyde, at almuen har og erhverver sig bøsser (hvad vi svenskere ikke plejer at gøre), for at de ikke skal fortære og i lige måde ødelægge harer og vilde dyr, som skal tjene stormændenes fornøjelser og frådseri, er at omforme de fremtidige soldaters hjerter til harehjerter. Thi jo flere harer man har mødt under jagten i dit rige, des flere haresoldater skal man føre frem til slag, frygtsomme eller uvidende. Derfor skal vi berede os til krig i fredstid, for at vi ikke uforberedte skal modtage fjenden, der uventet dukker op, og for at vi ikke altid skal bruge fremmede soldater, som man næppe kan stole på. Derfor foretrækker vi svenskere altid vore hjemlige landbosønner, der altid er våbenvante, for de udenlandske, belærte af naboernes nederlag.

5.

Den, der griber til våben, skal ikke prale af den gunstige lykkes glans, førend han lykkeligt har nedlagt samme; thi krigslykken, som vi råder til man behandler med ærbødighed, forandres på timer.

256

6.

Temporis in bello inutiliter protracti et triti, prodictionum impunitarum, disciplinæ militaris non [excultæ], sed

nimiâ indulgentiâ prostratæ, stipendiorum gregario militi furtô officiariorum nefariè surreptorum, vagarum libidinum, et imprudentiæ bellicæ fructus et effectus est pax coacta, turpis, noxia, infamis, et æternum exitialis.

7.

Insignia et privilegia antiqvæ ac verà nobilitatis non qvibuslibet, multò minus iis, qvi caput circumferunt tribus [anticyris] insanabile, impetu cæcô, nec qvavis de causa sunt deferenda, status enim nobilium, Ecclesiasticorum, studiosorum, mercatorum non sunt confundendi, sed intra suos limites coarctandi.

8.

Jn aulis ac Regnis Principum, pro uno veritatis intrepido preconè ac buccinatore, mille existunt adultores, et assentationum dolique mali professores: scilicet veritas odium parit.

9.

Jtâ in officio sibi demandato se geret [regnantium] quisqvis, ut nè subjectorum omniumqve bonorum diris, sugillationibus, atqve execrationibus obnoxius malè audiat.

10.

Princeps seu unctus Domini sæpissime est optimus atqve inculpabilis, sed ab adulatoribus hominum genere pestilentissimò, atqve à suis vice-reginis honestati ac Deo infensissimis, in pejus mutatus Deo inimicus ac regno noxius per corruptionem damnosam evadit.

257

6.

Frugten og virkningen af unyttig spildt og forlænget tid under krigen, af ustraffede forræderier, af krigstugt, der ikke er holdt i ære, men tilintetgjort under al for megen eftergivenhed, af sold, der skændigt er stjålet fra den menige soldat ved officerernes tyverier, af løse forbindelser og uklogskab i krig er en tvungen, skændig, skadelig, vanærende og til evig tid ødelæggende fred.

7.

Den gamle og sande adels udmærkelser og privilegier skal ikke tildeles alle og enhver, langt mindre dem, som går rundt med et hoved, der er ulægeligt med nyserod i tredobbelt portion, hverken i et blindt angreb eller af en hvilken som helst grund. Thi de adeliges, gejstliges, studerendes, købmændenes stænder bør ikke sammenblandes, men sammentrænges inden for deres grænser.

8.

På fyrsternes slotte og i deres riger findes der 1000 smigrere og lærere i smigreri og bedrageri i stedet for én uforfærdet sandhedens herold og hornblæser; sandheden avler nemlig had.

9.

Enhver af de styrende skal opføre sig således på den post, der er pålagt ham, at han ikke skal være udsat og høre ilde for undersåtternes og alle godes besværgelser, forhånelser og forbandelser.

10.

Fyrsten eller Herrens salvede er som oftest den bedste og uskyldig, men bliver forandret til det værre af smigrere, en højst fordærvelig slags mennesker, og af sine vicedronninger, som er særdeles fjendtligt stemt mod hæderlighed og Gud, og bliver skadelig for sit rige gennem en farlig korrupsion.

258

EN MECHTIG KONGE

der Hand Saae, Sine Landes och Rigers Forandring, till det Werste, Lod hand Wdspørge, Aarsager dertil, aff fire wisse Hedninger, och Naffnkundige *Philosophi*.

Primus dixit:

- 1. Macht er Ret, derfor er Landet Wden Low.
- 2. Dag er Nat, derfor er Landet Wden Wej
- 3. Flucht er krig, derfor er Landet uden ære

Secundus dixit:

- 1. En er tou derfor er Landet uden Sandhed.
- 2. Wen er w-Wen, derfor er Landet Wden troschab,
- 3. Ont er got derfor er Landet Wden Gudfryctighed och Fromhed.

Tertius dixit:

- 1. Fornufft haffver Sin egen Willie derfor er Landet uden Naffn,
- 2. Rentemesteren er en tyff, derfor er Landit uden Penge,
- 3. Wgle wil were Øren, derfor er der ingen Forscheel i Landet.

Quartus dixit:

- 1. Willien Er Raadgiffuer derfor Regieris JIde,
- 2. Penge Siger dommen aff, derfor Dømmes w-rett
- 3. Gud er død, derfor bedriffuis Mange Synder.